

Budgetunderlag 2023–2025

23
–25

KULTURRÅDET

Förord

Den fria, obundna konsten och kulturen är särskilt betydelsefull i en tid präglad av pandemi, klimatförändringar och krig i vår närmiljö – en tid som också formas av hopp om förändring och en stark vilja att samarbeta för att värna konstens överlevnad och frihet. Möjligheten att gå på konsert, se en föreställning eller utställning, läsa en bok eller artikel i en kulturtidskrift är i alla situationer central eftersom konst och kultur är en essentiell del av livet.

De senaste åren har förutsättningarna att visa konst för en publik kraftigt begränsats. Nu tror vi att vi är på väg ut ur en två år lång pandemi som drabbat kulturlivet i synnerhet. De olika slags kris- och stimulansstöd som Kulturrådet, andra statliga myndigheter, regioner och kommuner fördelade under 2020 och 2021 har varit avgörande för sektorns överlevnad.

Strax efter att samhället började öppna upp under hösten 2021 kom nya nedstängningar och kultursektorn behövde återigen ställa in och ställa om. Ytterligare krisstöd ska fördelas för att ta sektorn genom krisens senaste fas. Dessa medel är viktiga men kommer inte vara tillräckliga på sikt. Kulturen har stått i beredskap, förlorat stora summor pengar, tappat kraft och publik och nu ska den upp på arenan igen. För det behövs medel för kulturens återstart även under 2023.

Pandemin har satt ljuset på brister i strukturerna för det fria kulturlivet som nu också behöver stärkas långsiktigt med ökade anslag, bland annat för att säkra tillgång till kvalitativ konst och kultur utanför storstadsregionerna. Vi vill även stimulera utveckling på lokal nivå – metoder och samarbetsformer som kan öka tillgången till kultur. Därför behöver tillfälliga bidrag till kommuner som går till kulturskolor och bibliotek permanentas och bidrag till riksorganisationer och förbund som bidrar till delaktighet öka.

En utveckling av digitala lösningar och mötesplatser har uppstått. De kan inte ersätta det fysiska mötet med konsten och kulturen men få den att nå ut till fler. Nya statliga medel skulle bidra till att dessa erfarenheter kan tas till vara för fortsatt utforskande av möjligheterna och digital utveckling.

Konstnärerna är kulturlivets fundament och de enskilda utövarna har påverkats hårt under pandemin. Förstärkning av det fria kulturlivet är nödvändig för att höja och säkra ersättningarna till konstnärer och samtidigt främja förnyelse och bredd.

Det internationella kulturutbytet och samarbetet har i princip satts på paus under pandemin. Behovet att stimulera internationella utbyten efter pandemin är akut. Internationella kontaktytor måste få möjlighet att återskapas. Konsten och kulturen kan inte utvecklas i isolering och konstnärer som hotas i vissa delar av världen kan ta stöd i kultursamarbeten med andra länder. Världen är i ett allvarligt läge och vi behöver verka tillsammans för konstens och kulturens överlevnad, utveckling och frihet.

Ann-Sofie Köping Olsson
Styrelseordförande

Kajsa Ravin
Generaldirektör

Innehåll

1. Inledning.....	4
1.1 Pandemin innebär ett fortsatt behov av återstartsmedel.....	4
1.2 Pågående översyn av bidragsformer.....	5
1.3 Stärk den fria sektorn för att främja det fria kulturlivets förutsättningar och den konstnärliga friheten.....	6
2. Sammanfattning av Kulturrådets förslag.....	7
3. Utveckla det fria kulturlivets förutsättningar och stärk den konstnärliga friheten.....	9
3.1 Fortsatta bidrag för återstart under 2023.....	9
3.2 Utveckla arrangörsledet inom det fria kulturlivet.....	12
3.3 Stärk det fria kulturlivets möjlighet till produktion och turnéverksamhet.....	14
3.4 Utveckla digitala arbetssätt.....	15
4. Utveckla kulturlivet genom internationellt utbyte och samarbete inom kulturområdet.....	17
4.1 Stimulera det fria kulturlivets internationella samarbete.....	18
4.2 Stärk organisationer och aktörer som främjar konstområdenas internationalisering.....	19
4.3 Stimulera export av svensk konst och kultur.....	19
4.4 Medfinansiering av svenska aktörer inom EU-programmet Kreativa Europa.....	20
5. Delaktighet i kulturlivet – förbättrad tillgång till kultur för människor i Sverige.....	22
5.1 Satsa långsiktigt på utvecklingsbidrag till kommuner som bedriver musik- och kulturskoleverksamhet.....	22
5.2 Satsa långsiktigt på utvecklingsbidrag till folkbiblioteken (Stärkta bibliotek).....	24
5.3 Förstärk förutsättningar för lokalt engagemang i kulturlivet.....	26
5.4 Stärk nationella minoriteters kulturverksamhet.....	28
6. Förvaltningsutveckling.....	30
6.1 Höj ersättningen till Kulturrådets referens- och arbetsgrupper.....	30
6.2 Skapa stabilare grundförutsättningar och motverka urholkning av förvaltningsbudgeten.....	31
6.3 Öka fokus på uppföljning, analys och främjande arbete.....	32
6.4 Skapa utrymme för bedömning, uppföljning och främjande inom området bildkonst, form och konsthantverk.....	33
6.5 Överföring av samtliga förvaltningsmedel till förvaltningsanslag.....	34
6.6 Uttag av administrativa kostnader för att slutföra arbetet med kris- och återstartsstöd.....	35
7. Förordningsändringar.....	36
7.1 Ändringar avseende regional kulturverksamhet.....	36
7.2 Ändring av förordning (2018:66) om statsbidrag till folkbibliotek.....	38
7.3 Skapande skola – ändring av förordning (2007:1436) om statsbidrag till kulturell verksamhet i skolan.....	39
7.4 Ändring av förordning (2007:1435) om statsbidrag till internationellt utbyte och samarbete på litteraturområdet.....	43
8. Förtydligande i regleringsbrevet.....	45
9. Anslagssparande och anslagskredit.....	46
9.1 Anslagssparande.....	46
9.2 Anslagskredit.....	47
10. Beställningsbemyndiganden.....	48
Tabeller.....	50

1. Inledning

1.1 Pandemin innebär ett fortsatt behov av återstartsmedel

Hela samhället, kulturlivet och Kulturrådets arbete har präglats av coronapandemin sedan mars 2020. Under hela denna tid har Kulturrådet löpande genomfört dialogmöten med kultursektorns aktörer, sammanslutningar och organisationer – möten som gett värdefulla erfarenheter om krisens effekter och krisstödens utformning. Den kris som pandemin orsakat har synliggjort svagheter och brister inom kulturområdet och gett oss stor kunskap om kulturområdets infrastruktur som helhet. Den har också gett oss kontakt med nya aktörer varav vissa redan har hittat, eller sannolikt kommer att hitta, till Kulturrådets ordinarie bidragsformer. Vi upplever också att den intensifierade dialogen har ökat förståelsen hos kulturlivets aktörer för Kulturrådets roll och hur vår bidragsgivning fungerar.

Aktörer i privat och ideell regi är de grupper som har haft det svårast under pandemin, medan kulturverksamheter i offentlig regi har klarat sig bättre. Det har samtidigt blivit än mer tydligt att olika delar av kulturområdet inte verkar isolerat från varandra. I stället överlappar de varandra i ett komplext nätverk där den ena individen eller organisationen är beroende av den andra för att kunna verka.¹

Krisen är dock inte över i skrivande stund (mars 2022) och vi måste fortsatt konstatera att de långsiktiga effekterna för sektorn är ovissa. Dock är kunskapsläget bättre i dag än tidigare, inte minst utifrån väl genomförda analyser både i återstartsutredningen *Från kris till kraft* och i Myndigheten för kulturanalys rapporter om pandemins följder.²

De inspel från kultursektorns många och olika aktörer som Kulturrådet tagit del av under arbetet med att lindra effekterna av krisen tyder på att de kris- och stimulansstöd som har fördelats 2020 och 2021 har haft stor betydelse i det mest akuta läget. År 2022 inleddes dock med nya restriktioner och nya allmänna råd som satte kulturlivet på paus. Med bara någon dags framförhållning fick kulturlivet återigen ställa om och ställa in, vilket försvårade den långsiktiga planering som lättnaderna hösten 2021 ändå hade gett utrymme för. Under februari 2022 upphävdes sedan restriktionerna igen, vilket förhoppningsvis antligen innebär att kulturlivet kan få en mer stabil planeringshorisont.

Under 2022 har Kulturrådet hittills fått i uppdrag att fördela medel på cirka 750 miljoner kronor³ för en återstart och ytterligare medel har aviserats. Stora delar av kultursektorn arbetar med lång planeringshorisont, inte minst gäller det scenkonstområdet. Under pandemin har olika branschorganisationer synliggjort den svåra ekvationen att planera och få till stånd produktioner under den osäkerhet som rått under så lång tid.

När nu återstarten sker är förutsättningarna för produktion annorlunda än tidigare på flera sätt. Det gäller både den köbildning som har uppstått i form av produktioner som har stått på vänt under pandemin och de förändringar av infrastrukturen som har skett genom att det har uppstått brist på vissa yrkeskategorier som har sökt sig till andra delar av arbetsmarknaden under pandemin.⁴

1. Myndigheten för kulturanalys (2021). *Ett år med pandemin Konsekvenser och offentliga insatser inom kulturområdet*, Myndigheten för kulturanalys, 2021.

2. Ibid, Promemorian *En översyn av pandemins effekter inom kulturområdet – delredovisning* 2021-04-15, Myndigheten för kulturanalys, *Covid-19-pandemiens effekter på kultursektorn i de nordiske lande*, Nordisk kultur fakta 2021:02, SOU 2021:77 *Från kris till kraft – Återstart för kulturen*.

3. Enligt regleringsbrev för Statens kulturråd 2021-12-22.

4. SOU 2021:77 *Från kris till kraft – Återstart för kulturen*.

För att säkerställa att kulturlivet får goda förutsättningar för en återstart ser Kulturrådet att särskilda medel behövs även 2023 på motsvarande cirka 215 miljoner kronor, vilket kan jämföras med återstartsutredningens förslag. Pandemiperioden sedan mars 2020 har dock lärt oss att situationen och förutsättningarna snabbt kan skifta och detta budgetunderlag skrivs med utgångspunkt i det vi vet i dag. Våra ställningstaganden kan därför komma att ändras om pandemin skulle utvecklas i en annan riktning där särskilda medel för en återstart kan komma att krävas även efter 2023 och om utvecklingen mot en tillvaro som mer liknar den före pandemin skulle dröja ytterligare.

En positiv effekt av pandemin är den digitala utveckling som har accelererat inom både produktion och distribution av konst och kultur. Ökningen av ett digitaliserat kulturutbud har dock även aktualiserat bristen på fungerande betalningsmodeller för strömmat utbud. I vilken grad det här nya sättet att konsumera kultur kommer att förändra människors kulturvanor på sikt återstår att se.

Det är angeläget att staten fortsatt stimulerar en utveckling vad gäller både produktion och distribution av digital kultur, som ett komplement till, och som ett sätt att bredda, möjligheterna till kulturdeltagande. På samma sätt är det nödvändigt att skapa bättre kunskap om och förståelse av olika typer av digitala kulturvanor och om digitaliseringens långsiktiga konsekvenser.⁵ Kulturrådet kan stimulera denna utveckling ekonomiskt, både inom det tillfälliga stödet till återstart och genom stärkta bidrag till de fria producerande aktörerna.

1.2 Pågående översyn av bidragsformer

Kulturrådet genomför för närvarande en samlad översyn av våra olika bidrag till det fria kulturlivet; det behovet är än mer aktuellt nu i det som kanske utgör slutfasen av pandemin. Vi vill säkerställa att bidragen utgör rätt verktyg både utifrån konstområdenas behov och utifrån vårt mål om långsiktighet, förändring och innovation. I översynen ingår också statens roll i förhållande till regioner och kommuner. Vi återkommer i kommande budgetunderlag till hur översynen kommer att påverka våra ställningstaganden framöver.

Kulturrådets bidragsformer har tillkommit vid olika tidpunkter och styrande bidragsförordningar har förändrats i olika takt och i varierande grad. Den mer detaljerade styrningen via förordningar och regleringsbrev har minskat med tiden, vilket har gett oss större utrymme när vi utformat stödformerna och lett till att vi kan arbeta mer flexibelt och bättre anpassa stöden utifrån hur kulturlivet utvecklas.

När det gäller möjligheterna att förenkla för sökande och samtidigt förenkla vår egen hantering av ansökningar menar vi att ett minskat antal bidragsformer och utlysningar kan vara en väg att gå. Vi analyserar också på vilken ledd vi ska skära våra bidragsformer – dels vilka behov som är gemensamma oavsett konstområde, dels vilka behov som är mer specifika för de olika sektorerna. En väg att gå är att ha fler bidragsformer som utgår från ändamål som är gemensamma för flera konstområden, vid sidan av stöd som riktar sig specifikt till ett visst konstområde. Vi gör också jämförelser med hur andra svenska myndigheter och kulturmyndigheter i andra länder arbetar.

Pandemin har tydligt visat att det finns ett behov av ökad kompetens inom myndigheten. Nya aktörer inom andra delar av kulturlivet än de vi tidigare mött söker Kulturrådets bidrag, och när vi studerar utvecklingen av kulturbidrag i andra länder kan vi konstatera att flera frågeställningar är

5. Frågan lyfts exempelvis i rapporterna *Kulturvanor i pandemins tid. Fördjupande analys av invånarnas kulturvanor 2020* (Myndigheten för kulturanalys, 2021) samt *Ett år med pandemin Konsekvenser och offentliga insatser inom kulturområdet* (Myndigheten för kulturanalys, 2021).

gemensamma. Det gäller inte minst hur pandemin kan komma att påverka bidragens utformning och hur vissa av de nya aktörerna fortsatt ska hitta in i bidragssystemen.

Flera länder brottas också med utmaningen att följa upp och visa kulturbidragens betydelse för samhället i stort. Under åren framöver ser vi ett behov av att stärka vårt arbete med uppföljning och analys för att främja vår kunskapsuppbyggnad. En del i detta är det interna arbetet med att förenkla bidragshandlingen och effektivisera verksamheten för att kunna styra om resurser till en ökad uppföljning och analys. Men vi konstaterar samtidigt att det kräver att myndighetens förvaltningsanslag förstärks.

1.3 Stärk den fria sektorn för att främja det fria kulturlivets förutsättningar och den konstnärliga friheten

Det fria kulturlivet verkar under knappa förutsättningar och med osäkra villkor, vilket har blivit än tydligare under pandemin. Vi ser att sektorn är i allt större behov av långsiktiga förstärkningar av Kulturrådets bidrag inom musik, scenkonst, bild- och formkonst samt konsthantverk, som riktar sig till det fria kulturlivets olika beståndsdelar.

Kulturrådet behöver utrymme att dels ta vara på olika initiativ till innovation, dels våga ta risker. Vi behöver även ett ökat utrymme att möta nya aktörer, inte minst de unga och mer oetablerade kulturskapare som under pandemin har gått miste möjligheter att ta fler steg in i det professionella yrkeslivet.

Arrangörsledet behöver stärkas för att öka tillgången till olika typer av professionella konstuttryck inom olika konstinriktningar på fler geografiska platser. De delar av det fria arrangörsledet som får stöd genom Kulturrådet behöver få utrymme att utveckla sina arbetsätt och professionaliseras.

Kulturrådet främjar framför allt konstnärers ekonomiska förutsättningar att verka och skapa fritt och vi ser behov av ökade arvodesnivåer inom det fria kulturlivet. Det kräver ökade bidragsnivåer till arrangörer, där det fria arrangörsledet är en betydande uppdragsgivare. Det kräver också höjda bidragsnivåer direkt till de fria grupperna. Om anslagsnivån inte höjs blir följden att färre arrangörer och fria grupper kan beviljas stöd för att de som får stöd ska kunna arvodera konstnärer enligt avtalade och rekommenderade nivåer.

De fria aktörerna behöver även möjlighet att investera i kunnande och nya samverkansformer kring den digitala utveckling som har tagit snabba steg framåt under pandemin. På digitaliseringens område kommer det att krävas ett samspel mellan de fria aktörerna och olika offentliga strukturer och institutioner för att hitta nya, och kanske gemensamma, modeller som kan nyttjas av fler parter. Digital produktion och distribution är ett viktigt komplement för att möjliggöra ett ökat deltagande.

En stor del av arrangörsledets aktörer, liksom de fria grupperna, är i hög grad beroende av bidrag från kommunerna för att kunna verka. Den svenska kulturpolitiken bygger på en trepartssamverkan och ett gemensamt ansvarstagande mellan stat, region och kommun, där kommunernas arbete och bidragsgivning är grundläggande för att skapa förutsättningar för invånarna att kunna ta del av kultur. Exempelvis är kommunernas stöd till de lokala aktörerna avgörande för att Kulturrådets stöd till det fria kulturlivet ska kunna komma så många som möjligt till del. Det är därför viktigt att stat, regioner och kommuner samverkar utifrån respektive nivåes olika kompetenser.

2. Sammanfattning av Kulturrådets förslag

Förstärkningar

Kulturrådet föreslår att myndighetens anslag förstärks för 2023-2025 enligt följande.

- 227 miljoner kronor år 2023 för återstart av kulturlivet till anslag 1:2, ap.7 *Bidrag till återstart för kulturen*, varav 7 miljoner kronor för myndighetens förvaltningskostnader.
- 50 miljoner kronor årligen från och med 2023 till anslag 2:2, anslagspost 1 *Bidrag till den fria scenkonsten, arrangörer, fonogramverksamhet och vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse* och 22 miljoner kronor från och med 2023 till anslag 4:4, anslagspost 1 *Bidrag till organisationer inom bild- och formområdet och verksamhetsstöd till vissa utställare* för att utveckla arrangörsledet och stärka det fria kulturlivets möjlighet till produktion och turnéverksamhet samt utvecklade digitala arbetssätt.
- 16 miljoner kronor årligen från och med 2023 för att stimulera den fria sektorns internationella utbyten och samverkan, stärka organisationer och aktörer som främjar konstområdenas internationalisering samt stimulera ett stöd för export av svensk konst och kultur till anslag 1:2, anslagspost 1 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, internationell verksamhet och nationella minoriteters språk och kultur*.
- 8 miljoner kronor år 2023 och 6 miljoner kronor årligen från och med 2024 för medfinansiering till EU-programmet Kreativa Europa till anslag 1:2, anslagspost 1 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, internationell verksamhet och nationella minoriteters språk och kultur*.
- 200 miljoner kronor årligen från och med 2022 till anslag 1:2, anslagspost 11 *Bidrag till kulturskolor*.
- 150 miljoner kronor årligen från och med 2023 för en fortsättning av satsningen Stärkta bibliotek till anslag 1.2, ap.9 *Bidrag till biblioteksverksamhet i hela landet*.
- 25 miljoner kronor årligen från och med 2023 för lokalhållande organisationer, centrala amatörkulturorganisationer och utvecklingsinsatser för riksorganisationer och förbund som bidrar till delaktighet inom kulturlivet till anslag 1:2, anslagspost 1 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, internationell verksamhet och nationella minoriteters språk och kultur*.
- 6 miljoner kronor årligen från och med 2023 för nationella minoriteters kulturverksamhet till anslag 1:2, anslagspost 1 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, internationell verksamhet och nationella minoriteters språk och kultur*.
- 4 miljoner kronor årligen från och med 2023 för att öka arvodesnivåerna för myndighetens bedömningsgrupper (arbets- och referensgrupper samt jury) till anslag 1:1, anslagspost 1 *Statens kulturråd*.
- 7 miljoner kronor årligen från och med 2023 för att möjliggöra ökat fokus på uppföljning och analys av verksamheten samt främjande arbete till anslag 1:1, anslagspost 1 *Statens kulturråd*.
- 1,5 miljoner kronor årligen från och med 2023 för att stärka arbetet med bedömning, uppföljning och främjande inom området bildkonst, form och konsthantverk till anslag 1:1, anslagspost 1 *Statens kulturråd*.
- 2,6 miljoner kronor tillförs 2023 för administrativa kostnader till anslag 1:2, ap.1 på grund av efterarbete med kris- och återstartsstödet.

Överföringar

De medel som är avsedda för administration och genomförande av verksamhet inom sakanslagen bör enligt Kulturrådet flyttas till förvaltningsanslaget. Det innebär att totalt 44,1 miljoner kronor bör överföras till anslag 1:1, ap.1 Statens kulturråd.

Regeländringar

Kulturrådet föreslår vissa förändringar av följande förordningar:

- förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet
- förordning (2018:66) om statsbidrag till folkbibliotek
- förordning (2007:1436) om statsbidrag till kulturell verksamhet i skolan
- förordning (2007:1435) om statsbidrag till internationellt utbyte och samarbete på litteraturområdet bör förändras så att det framgår att även agenter kan ansöka om bidraget

Förordning (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet bör enligt Kulturrådet upphävas.

Finansiella villkor och övriga villkor

- Ett anslagssparande på 40 miljoner kronor tillåts för anslag 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete, ap.7 Bidrag till återstart för kulturen.
- Ett anslagssparande på 2 miljoner kronor (i tillägg till befintligt anslagssparande) tillåts från anslag 1:1 ap. 1 för att möjliggöra genomförande av IFACCA World Summit.
- En anslagskredit motsvarande 3 procent tillåts från anslag 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter.
- Bemyndigandet för anslag 2:2, anslagspost 1 *Bidrag till den fria scenkonsten, arrangörer, fonogramverksamhet och vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse* utökas till 183 miljoner kronor för år 1.
- Bemyndigandet för anslag 4:4 anslagspost 1 *Bidrag till organisationer inom bild- och formområdet och verksamhetsstöd till vissa utställare* utökas till 35 miljoner kronor.
- Bemyndigandet för anslag 1:2, ap.1 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, internationell verksamhet och nationella minoriteters språk och kultur* utökas till 90 miljoner kronor.

3. Utveckla det fria kulturlivets förutsättningar och stärk den konstnärliga friheten

Kulturrådets uppdrag är att verka för kulturens utveckling och tillgänglighet, och det fria kulturlivet har en central roll för att möjliggöra både en konstnärlig fördjupning och utveckling och ett konstnärligt risktagande. De skapar en bredd i det kulturutbud som invånare runt om i landet kan ta del av.

Det fria kulturlivets organisering spelar också en roll i att säkerställa konstnärlig frihet genom att det handlar om just fria aktörer som dels inte står i någon stark beroendeställning till offentliga institutioners uppdrag, dels inte är beroende av endast näringsintäkter. De offentliga bidragen är en grundläggande förutsättning för att det fria kulturlivet ska kunna fortsätta att verka på sin arena.

3.1 Fortsatta bidrag för återstart under 2023

Anslag 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete, ap.7 Bidrag till återstart för kulturen höjs med 215 miljoner kronor år 2023.

Utredningen om en återstart för kulturen⁶ beskriver behovet av en särskild avgränsad förstärkning 2022 och 2023 med 215 miljoner kronor per år som ska fördelas via Kulturrådet. Denna satsning är enligt utredningen tänkt att bidra till:

- stimulering av återstart för kulturpolitiskt viktiga aktörer
- utveckling av digital produktion, digitalt tillgängliggörande av kultur samt av intäktsmodeller för digitalt kulturutbud
- utveckling av nya metoder för att sprida kultur och bredda deltagandet i kulturlivet
- stärkande av det fria kulturlivets samarbeten med offentligt stödda institutioner.

Under 2022 har Kulturrådet tilldelats ettåriga medel för kulturlivets återstart som enligt regleringsbrevet ska fördelas utifrån dessa fyra ändamål samt stärka arrangörsledens förutsättningar och kultur för barn och unga. Myndigheten har också fått utökade medel för att stärka internationell samverkan.

Kulturrådet bedömer att de behov som återstartsutredningen pekar ut är centrala. Däremot relaterar de utpekade ändamålen för återstartsmedlen till utmaningar som kräver ett långsiktig och systematiskt arbetssätt – det finns inte minst en utmaning i att bidra till en långsiktig utveckling av så många och omfattande ändamål med kortsiktig avgränsade medel.

6. SOU 2021:77 *Från kris till kraft – Återstart för kulturen.*

Vi ser att det finns insatser som kan genomföras kortsiktigt och som skulle bidra till ett eller flera av ändamålen. Ett viktigt verktyg är att via Kulturrådets ordinarie bidrag dels stärka den infrastruktur och de aktörer som redan arbetar med att sprida kultur, dels bredda deltagandet med digitalisering och samverka med institutionerna.

Hantering av 2022 års återstartsmedel pågår och arbetet är avhängigt av hur de ytterligare krismedel till kulturområdet som har aviserats kommer att utformas. Vår bedömning, utifrån den kunskap vi i dag har, är dock att det kommer att behövas särskilda återstartsmedel även 2023. Dessa medel bör användas för att

- fortsätta att stimulera återstarten för kulturpolitiskt viktiga aktörer
- säkerställa att internationella kontaktytor kan återskapas
- ge arrangörer utökade möjligheter att sprida det kulturutbud som legat på vänt
- möta den grupp av nyutbildade konstnärer vars möjligheter att etablera sig starkt har begränsats av pandemin.

Som vi återkommer till senare ser vi även att det behövs långsiktiga förstärkningar av det fria kulturlivet men tillfälliga insatser 2023 skulle göra skillnad för att stimulera dessa ovan nämnda områden.

Kulturrådet föreslår, i enlighet med återstartsutredningen, att 215 miljoner kronor för 2023 tillförs till anslag 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete, ap.7 Bidrag till återstart för kulturen, för en återstart av kulturlivet. Fördelning bör ske enligt förordningen (2012:517) om statsbidrag till kulturella ändamål, på motsvarande sätt som i årets regleringsbrev.

3.1.1 Förstärk kulturpolitiska viktiga aktörer genom Kulturrådets ordinarie bidrag

För att på ett effektivt sätt, och med tidsbegränsade medel, kunna bidra till en återstart föreslår Kulturrådet att en del av återstartsmedlen 2023 används för verksamheter och organisationer genom Kulturrådets befintliga stödformer. Återstartsmedel bör fördelas för att förstärka befintliga verksamhetsbidrag och projektbidrag, snarare än att aktörer som söker ordinarie bidrag ska söka återstartsmedel separat. Det kan röra sig om aktörer som tidigare har fått stöd av Kulturrådet eller nya aktörer av kulturpolitisk vikt och nationellt intresse. Medlen kan också bidra till avgränsade utvecklingsinsatser som i sin tur bidrar till en långsiktighet hos verksamheter med en kontinuerlig verksamhet.

Organisationer och verksamheter som beviljas bidrag från Kulturrådet är kulturpolitiskt viktiga aktörer som i många fall arbetar med att hitta olika metoder för att sprida kultur och bredda deltagandet i kulturlivet. För att kunna stärka och utveckla detta kan en avgränsad förstärkning bland annat möjliggöra att organisationer kan:

- utöka och vidga innehållet i produktion och programläggning, inte minst för att stimulera att nya konstnärer kan etablera sig i kulturlivet
- prova olika former av konstnärliga kollektiva arbetsprocesser
- förbättra och systematisera organisationernas publikarbete
- tillvarata och utveckla alternativa sätt att nå ut till en publik
- delta i nationella och internationella samarbeten och utbyten för att utveckla organisationernas arbetssätt.

Inom många områden sker samarbetet mellan offentliga institutioner och det fria kulturlivet genom olika samverkansmodeller, och återstartsmedel som kanaliseras genom att förstärka de ordinarie bidragsstrukturerna kommer bidra till att stärka organisationerna i detta arbete. En faktor som ibland pekas ut som en svårighet är dock att samarbeten är tidskrävande och att resurserna oftast ser olika ut för institutioner respektive för det fria kulturlivet. Tidsmässigt avgränsade återstartsmedel kan användas för att förbättra förutsättningarna för samarbeten mellan institutioner och det fria kulturlivet och därmed bidra till att utveckla och förbättra långsiktiga arbetssätt.

3.1.2 Sökbara bidragsmedel för att stimulera en återstart av det professionella kulturlivet

Den andra delen i en återstartssatsning bör enligt Kulturrådet bestå av en form av sökbara bidragsmedel som bidrar till att stimulera en snabbare återstart av det professionella kulturlivet. Medel skulle då utlysas och fördelas för kulturpolitiskt relevanta aktörer som bidrar till tillgången till professionell kultur för människor runt om i landet.

Det handlar dels om att möjliggöra att fler kvalitativa programverksamheter kan nå en publik på fler platser, dels om att stimulera att produktioner som nu planeras och produceras inom det fria kulturlivet inte blir satta på kö till dess att redan programlagda och tidigare uppskjutna produktioner har presenterats för en publik.

En sådan tillfällig satsning kan kanaliseras till befintliga strukturer genom att tillfälligt öka möjligheterna att presentera professionella kulturproduktioner samt möjliggöra en breddning av utbudet i programverksamheten med nya typer av uttryck och aktörer. Det kan handla om allt från lokala riksteaterföreningar till kommunala konsthallar, Folkets Hus och Parker, bygdegårdar och konstföreningar med flera. För att en sådan satsning ska fungera måste den dock bygga på strukturer som finns organiserade och har en vana att genomföra kulturevenemang.

Bidraget bör också kunna sökas för digitala arbetssätt med programverksamheter som når fler invånare. Bidraget kan då täcka kostnader för produktion och ersättningar som kan tillkomma i en digital produktion samtidigt som det stärker och utvecklar hur det digitala utbudet når ut till sin publik.

Bidraget bör i första hand riktas till aktörer och ändamål som inte omfattas av förslaget under 2.1.1. Vid ett hårt söktryck bör en prioritering göras till verksamheter som särskilt bidrar till en ökad konstnärlig bredd eller en ökad tillgänglighet till kultur på platser och inom områden där annan kulturell infrastruktur saknas eller är svag.

3.1.3 Skapa utrymme för administration inom bidrag till återstart och utveckling

För 2023 tillförs 5 miljoner kronor till anslag 1:2, ap. 7 Bidrag till återstart för kulturen, för arbete med administration och genomförande av verksamheten.

För 2024 tillförs 2 miljoner kronor till anslag 1:2, ap.7 Bidrag till återstart för kulturen, för arbete med uppföljning och efterarbete.

För att Kulturrådet ska kunna hantera ännu ett nytt stöd för återstart av kulturlivet krävs att förvaltningsmedel avsätts för arbetet med ovanstående satsning för återstart. För 2023 omfattas kommunikation, administrativ hantering, beredning och bedömning med mera. Arbetet kommer även att spilla över även på nästkommande år, eftersom redovisning av bidrag som regel inkommer året efter att verksamheten eller projekten har avslutats. Det innebär att granskning och uppföljning av fördelade bidrag även sker 2024.

3.2 Utveckla arrangörsledet inom det fria kulturlivet

Anslag 2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål, ap.1 Bidrag till den fria scenkonsten, arrangörer, fonogramverksamhet och vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse höjs med 50 miljoner kronor från och med 2023.

Anslag 4:4 Bidrag till bild- och formområdet, ap.1 Bidrag till organisationer inom bild- och formområdet och verksamhetsstöd till vissa utställare höjs med 22 miljoner kronor från och med 2023.

Syftet med bidragen är att

- utveckla arrangörsledet
- öka tillgången till ett kvalitativt och mångsidigt utbud av konst och kultur
- förbättra arbetsmetoder och förutsättningar att ersätta konstnärer
- utveckla digitala arbetssätt.

Den kartläggning och uppföljning som Kulturrådet gjorde 2021 av arrangörsledet synliggör arrangörernas centrala betydelse för kulturens tillgänglighet. I kartläggningen framkom att det finns skillnader kopplade till vilka roller arrangörer har beroende på var i landet de är verksamma:

- I storstadskommuner bidrar arrangörer inom civilsamhället till mer bredd och fördjupning genom att de möjliggör ett utbud som inte organiseras av offentliga arrangörer eller privata arrangörer som är organiserade på marknadens villkor.
- Utanför storstäderna har arrangörerna inom civilsamhället en bredare roll.
- I övriga kommuntyper, särskilt landsbygdskommuner, har arrangörer inom civilsamhället en mer grundläggande roll för all kulturens tillgänglighet.⁷

7. Kulturrådet (2021) *Arrangörer – Uppföljning och kartläggning av förutsättningar*, sid. 62.

Kulturrådet fördelar i dag verksamhets- och projektbidrag till enskilda arrangörer inom det fria kulturlivet. En stor del av dessa aktörer är organiserade inom civilsamhället, det vill säga inte organiserade som privata vinstdrivande företag eller organiserade i eller på uppdrag av det offentliga.

Bidragsgivningen är utformad på olika sätt inom olika konstområden. Inom bildkonst, form och konsthantverk samt musik finns det bidrag som särskilt riktar sig till arrangörer, och inom scenkonstområdet har Kulturrådets bidrag samlats i bidragsgivningen till fri scenkonst som då innefattar bidrag till både vissa arrangörer och turnerande grupper. Inom litteraturområdet beviljas arrangörerna statlig finansiering genom projektbidrag till läs- och litteraturfrämjande insatser.

3.2.1 Utökad tillgången till ett kvalitativt och mångsidigt utbud av konst och kultur

För att de kulturpolitiska målen ska kunna nås ska kulturpolitiken bland annat främja allas möjlighet till kulturupplevelser samt kvalitet och konstnärlig förnyelse inom kulturlivet. Bidragsgivningen till arrangörer inom det fria kulturlivet bidrar till dessa ändamål. Arrangörerna inom det fria kulturlivet är också en viktig struktur för att säkerställa en tillgång till en bredd och mångfald av uttryck för invånare på olika platser runt om i landet.

Kulturrådet bedömning är att anslag 2.2 och 4.4 bör förstärkas för att vi ska kunna utveckla och stärka arrangörer inom det fria kulturlivet på fler platser – inte minst kopplat till att det skulle främja en utveckling av kvalitativa arrangörsverksamheter utanför Sveriges tre storstadsområden. De lokala arrangörerna är av betydelse både för det fria kulturlivets producerande aktörer och för kulturinstitutioner som är beroende av lokala samarbetspartner för att nå ut till platser där de inte själva befinner sig.

En förstärkning av anslaget behövs också för att stärka samordnade utvecklingsinsatser inom arrangörsledet. Sådana insatser bedrivs bland annat av förbund och nätverk som samlar arrangörer inom det fria kulturlivet.

3.2.2 Förbättrade arbetsmetoder och bättre förutsättningar att ersätta konstnärer

Arrangörsledet anlitar ett stort antal konstnärer för medverkan i olika typer av evenemang. Kulturrådets kartläggning av arrangörer visar dock att konstnärer sällan anställs; i stället betalas ersättning ut genom att konstnären eller konstnärsgruppen fakturerar arrangören. Om vi bara ser till de bidrag som Kulturrådet årligen fördelar till arrangörer kan man se att små organisationer inom civilsamhället, med få anställda, står för ett relativt stort antal mindre uppdrag för konstnärer.⁸

Arrangörer inom det fria kulturlivet är i vissa fall helt eller delvis beroende av ideell arbetskraft för att kunna bedriva sina verksamheter. Men inom exempelvis bildkonst, form och konsthantverk måste det ideella arbete som fortfarande dominerar växlas in mot reella ekonomiska ersättningar för att en varaktig utveckling och professionalisering ska komma till stånd. Inte minst ansökningarna om krisstöd har vittnat om hur mycket av arbetet inom sektorn bygger på ideella insatser, där verksamhetsledare eller liknande endast i liten grad kan ta ut lön för sitt arbete. Situationen är liknande även inom andra konstområden.

Kulturrådet bedömer att det är viktigt att stärka arrangörernas ekonomiska situation så att de kan utveckla sina arbetsätt och professionalisera sin verksamhet. Det handlar exempelvis om att vissa

8. Kulturrådet (2021) *Arrangörer – Uppföljning och kartläggning av förutsättningar*.

arrangörer har ett behov av att i ökad grad kunna anlita och betala verksamhetsledare, producenter och curatorer för att i högre grad kunna utveckla långsiktiga och fördjupade arbetssätt som stärker verksamhetens möjlighet att nå ut bredare.

En förstärkning och professionalisering av arrangörsledet kan också ge mer långsiktiga och förbättrade former för överenskommelser med medverkande konstnärer. Under pandemin har bristen på skriftliga avtal och överenskommelser blivit både synlig och tydlig i stora delar av kultursektorn. Det faktum att sådana överenskommelser har saknats har också fått till följd att aktörer inte kunnat ta del av de krisstöd som rörde bortfall av intäkter. Därmed drabbades de ännu hårdare av krisen.

Kulturrådet ser att en professionalisering skulle innebära bättre administrativa rutiner och bättre dokumentation även i andra delar av verksamheterna – och i förlängningen mer hållbara organisationer.

Det är också viktigt att stärka arrangörernas ekonomiska situation för att kunna förbättra ersättningen till medverkande konstnärer. Under 2021 redovisade Kulturrådet resultatet av regeringsuppdraget om att undersöka efterlevnaden och tillämpningen av avtalet för medverkans- och utställningsersättning (MU-avtalet) bland utställningsarrangörer. Resultatet visar att användningen av avtalet har ökat men att det fortfarande finns utmaningar. Den största anledningen till att utställningsarrangörerna inte följer MU-avtalet är att det fattas ekonomiska medel att kunna göra det.

Vår bedömning är att arrangörer har samma utmaning även inom andra konstområden. En stor del av arrangörernas kostnader går redan i dag till löner och arvoden, och det är få andra kostnader som kan prioriteras bort. För många arrangörer finns det därtill inga enkla lösningar, som till exempel att hitta nya verksamhetsintäkter, för att förbättra ersättningen till konstnärerna utan att det riskerar att bidraget till konstnärlig förnyelse och bredd blir mindre.

Om ersättningen till konstnärer ska kunna förbättras behöver arrangörernas ekonomi stärkas, och Kulturrådet bedömer att det finns skäl att förstärka statens insats och stärka arrangörernas ersättning till konstnärer – både i form av högre ersättningar och genom fler uppdrag.

3.3 Stärk det fria kulturlivets möjlighet till produktion och turnéverksamhet

Inom teater- dans- och musikområdet finns det behov att stärka bidragsgivningen till de fria grupper som producerar konst, för att stärka dessa gruppers möjlighet att nå ut till fler med sin verksamhet. Ett ökat ekonomiskt utrymme skulle ge de fria grupperna bättre förutsättningar att anlita expertis i form av producenter eller administrativt stöd för att utveckla sina arbetssätt och initiera nya samarbeten. Det är dock få grupper som i dag har möjlighet att anlita sådana funktioner, vilket blir ett hinder när det gäller att kunna professionalisera verksamheterna.

Större grupper och ensembler, som verkar som uppdragsgivare åt ett större antal konstnärer, har särskilda utmaningar med att nå ut med sin verksamhet, eftersom kostnader för repetition, lokal-tillgång och resekostnader i samband med turnéer blir en större utmaning för dem än för mindre ensembler och grupper. Det gäller även arvodering av alla medverkande. Dessa kostnader kan inte alltid täckas av den ersättning som arrangörerna har möjlighet att betala.

De produktionsmedel som Kulturrådet fördelar till bildkonst, form och konsthantverk kanaliseras till största del via aktörer med verksamhetsbidrag som arbetar som utställningsarrangörer. Kulturrådet fördelar även ett projektbidrag som förstärker produktionsförutsättningarna för bland annat konstnärliga grupper. Bidraget kan sökas av aktörer som tillgängliggör samtida professionell bildkonst, form och konsthantverk för allmänheten genom utställningar, programverksamhet eller främjande verksamhet. De sökande kan vara bland annat utställningsarrangörer, konstnärliga grupper eller curatorer.

Kulturrådet bedömer att det finns skäl att stärka budgeten för projektbidrag för att bidra till nya arbetssätt som dels breddar och fördjupar de konstnärliga processerna, dels bidrar till att öka tillgången till bildkonst, form och konsthantverk i hela landet.

Förutom att vi finansierar konstnärliga produktioner fördelar Kulturrådet också bidrag till olika stödinsatser som stärker enskilda konstnärers möjlighet att delta i konstnärligt produktionsarbete. Bidraget till daglig träning inom dans- och cirkusområdet syftar till att dansare och cirkusartister ska bibehålla och utveckla sina färdigheter, så att de kan vara verksamma på såväl den svenska som den internationella arbetsmarknaden. Ett annat bidrag är det som riktar sig till konstnärliga produktionsplatser inom bildkonst, form och hantverk. Bidraget går till sammanslutningar av konstnärer för kostnader som är kopplade till verkstads- och produktionsresurser samt kostnader för utvecklingsarbete och kunskapsöverföring genom exempelvis seminarier och workshops.

Inom dessa bidragsformer har vi sett ett ökat söktryck det senaste året, och med en förstärkning av anslaget skulle Kulturrådet bättre kunna möta det ökade behovet inom daglig träning, inte minst inom cirkusområdet. En förstärkning skulle också möjliggöra ett ökat stöd till fler konstnärliga produktionsplatser inom bildkonst, form och konsthantverk och därmed möjliggöra att stödinsatserna får en ökad geografisk spridning.

3.4 Utveckla digitala arbetssätt

Under pandemin har det fria kulturlivet prövat olika arbetssätt för att kunna fortsätta att vara verksamma. Inte minst har olika arbetssätt för att distribuera konst och kultur utvecklats. Regeringen gav Post- och telestyrelsen (PTS) i uppdrag 2020 att kartlägga och analysera erfarenheter och behov av åtgärder för att leva och verka digitalt i spåren av covid-19. Kultur var ett av kartläggningens fyra områden, och på det området gjorde PTS bland annat följande bedömning:

- Möjligheterna för kulturutövare att få stöd för att utveckla digitala kompetenser och arbetsformer behöver fortsätta att utvecklas framöver.
- Svårigheterna för kulturutövare och kulturinstitutioner att kunna ta betalt för digitala produktioner har tydliggjorts av krisen.⁹

PTS gör ett antal övergripande medskick, bland annat om vikten av att dra nytta av de erfarenheter som kommit av en snabb digital omställning under pandemin. Myndigheten pekar också på möjliga åtgärder inom olika sektorer. För kultursektorn föreslår de bland annat att Kulturrådet och Konstnärskommittén får en roll att spela för att öka den digitala kompetensen hos konstnärer. De konstaterar bland annat följande:

Stora delar av kultursektorn är i dag beroende av fysiska möten och upplevelser i sin verksamhet. Genom att öka den digitala kompetensen inom sektorn och stödja omställning till ett mer digitalt utbud skulle flexibiliteten och robustheten hos konstnärliga verksamheter stärkas samtidigt som fler människor kan nås av kulturen. Detta kan ske i form av att mer av verksamheten kan ske digitalt, kulturen konsumeras digitalt eller att nya digitala konstformer utvecklas.

PTS föreslår att Kulturrådet ska få i uppdrag att utreda möjligheterna att införa särskilda stöd som kan sökas för att höja konstnärers digitala kompetens och utveckla nya arbetssätt.

9. Post- och telestyrelsen (2021). *Digital omställning till följd av covid-19 – Uppdrag att kartlägga och analysera erfarenheter och behov av åtgärder för att leva och verka digitalt i spåren av utbrottet av covid-19*, PTS-ER-2021:1.

Kulturrådet ser att höjda bidragsbelopp skulle leda till att de fria aktörerna kan fortsätta att utveckla kvaliteten i det digitala kulturutbudet och få till stånd en kompetensutveckling kring produktion och distribution av digital kultur. Digitala format kan här dels fungera som ett viktigt komplement, dels bredda möjligheterna till kulturdeltagande och därmed fungera som ytterligare ett verktyg för att nå de kulturpolitiska målen.

Digitala format passar vissa konst- och kulturuttryck väl och här har det skett en spännande utveckling under pandemin. Det är förstås så att digitala former i de flesta fall inte kan ersätta det fysiska mötet och den fysiska upplevelsen. Det är dock värdefullt att ta vara på erfarenheterna från pandemiperioden och med statliga medel stimulera ett fortsatt utforskande av möjligheterna och en fortsatt digital utveckling.

4. Utveckla kulturlivet genom internationellt utbyte och samarbete inom kulturområdet

Anslag 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete, ap. 1, Bidrag till internationellt utbyte och samverkan inom fri scenkonst, musik, bildkonst, form och konsthantverk höjs med 16 miljoner kronor från och med 2023. Syftet är att:

- stimulera den fria sektorns internationella utbyten och samverkan
- stärka organisationer och aktörer som främjar konstområdenas internationalisering
- stimulera ett stöd för export av svensk konst och kultur.

Möten över gränser mellan konstnärer och mellan konst och publik berikar konst- och kulturlivet i flera led. Det internationella perspektivet är helt avgörande för konstens och kulturens förnyelse och utveckling i Sverige. Det innebär också att kultur av hög kvalitet från olika delar av världen presenteras för en svensk publik och bidrar till en mångfald av utbud. Att kulturpolitiken ska främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan slås därför också tydligt fast i de kulturpolitiska målen.

Det finns ett stort och akut behov av att stimulera kultursektorns internationella utbyten efter pandemin, vilken i stort sett satte stopp för resande, turnerande och utbyte i mars 2020. Pandemin har på flera sätt lamslagit det internationella utbytet, även om det uppstått nya digitala samverkansformer och mötesplatser.

När det nu återigen blir lättare att resa och vara verksam i utlandet är det viktigt att svenska aktörer har goda förutsättningar att ta upp tidigare kontakter, skapa nya kontakter och kunna nyttja de samarbetsmöjligheter som ges. Om inte så sker är risken uppenbar att konstområdenas utveckling hämmas, eftersom det kreativa utbytet med konst- och kulturaktörer från andra länder är så avgörande. Pandemin har dock varit så långvarig att den lett till en förlust av internationella kontaktytor och försämrade möjligheter att vara internationellt verksamma.¹⁰ Detta tapp kommer sannolikt att ta tid att ta igen.

Kulturrådet har fått ökade medel med cirka 20 miljoner kronor 2022 för att förstärka internationellt utbyte och samverkan som av olika skäl påverkats till följd av pandemin. Men att stärka samverkan med andra länder är ett betydelsefullt led i den omstart av kulturlivet som måste till efter pandemin, så vi ser behov av fortsatta förstärkningar.

10. SOU 2021:77 *Från kris till kraft – Återstart för kulturen.*

4.1 Stimulera det fria kulturlivets internationella samarbete

Det internationella perspektivet en självklar del av det fria kulturlivet, och samverkan med konstnärer i andra länder är helt avgörande för konstnärlig utveckling hos kulturaktörer i Sverige. Internationellt utbyte och närvaro i internationella sammanhang ger samtidigt möjlighet för kulturaktörer att bredda sitt geografiska verksamhetsområde och därmed öka antalet arbetstillfällen.

Pandemins påverkan är särskilt tydlig inom musik respektive scenkonst, vilket har märkts inte minst genom att mer 75 procent av ansökningarna om Kulturrådets krisstöd har kommit från dessa fält. Många grupper som har fått bidrag för att spela och samverka utomlands har dessutom antingen helt fått ställa in eller gång på gång fått skjuta upp sina projekt. Många arrangörer som genomför årliga festivaler med internationella gästspel har också ställt in på grund av pandemin – dessutom ofta två gånger vid det här laget. Det innebär att det finns en stor flaskhals av olika projekt som väntar på att genomföras.

Även konstmarknaden har påverkats negativt, med inställda mässor runt om i världen och minskad försäljning. Inställda festivaler, evenemang och författarsamtal under pandemin har påverkat författares och andra upphovspersoners försörjning, och därmed deras möjlighet att skapa. Dessutom riskerar internationella nätverk som har byggts upp under många år att lösas upp eftersom möjligheten att resa har varit begränsad under en så lång period.

Vissa internationella kontaktytor i form av nätverk och mässor av olika slag har dock genomförts i digitala format. Sådana digitala former kommer att fortsätta att utvecklas även efter pandemin, och vi ser därför ett behov av att stötta både fysisk medverkan vid traditionella mässor och mässor i digitala format framöver.

En relativt hög andel av verksamhets- och projektbidragen inom alla konstområden användes före pandemin både för att visa konst och kultur från andra länder i Sverige och för att svenska konstnärer ska kunna finnas med på en internationell arena. Nu behövs ökade resurser för att främja utveckling av både nya samarbeten, byggande av nya nätverk och återupptagande av tidigare nätverk och kontakter, eftersom bristfälliga möjligheter att möta efterfrågan från sökande kan riskera att dels utestänga nya aktörer, dels begränsa mer etablerade aktörers långsiktiga internationella samarbeten. På sikt kan det hämma konstområdenas utveckling.

Internationell verksamhet är en helt integrerad del av verksamheten för de fria musikgrupperna. Ett exempel från ett normalår före pandemins utbrott är att 75 procent av de turnébidrag som fördelades 2019 avsåg utlandsturnéer. Även för aktörer inom dans- och cirkusområdet ser vi att beviljade bidrag i stor utsträckning brukar nyttjas för internationell verksamhet; svenska dans- och cirkuskonstnärer är efterfrågade av festivaler och scener i internationella sammanhang och ingår ofta i samarbetsprojekt och internationella samproduktioner.

Kulturrådet märker en ökning av den internationella närvaron även inom scenkonstområdet som tidigare haft svårt att hävda sig internationellt, till exempel inom performance, musikteater och teater. Innan pandemin slog till syntes detta tydligt i ansökningar både för internationellt turnéstöd och för deltagande i mässor och andra internationella främjandeaktiviteter. Vi ser också att det finns utövare inom interdisciplinära scenkonstuttryck samt performanceaktörer med stark internationell prägel som i dag ofta finansierar sina internationella verksamheter enbart genom internationella samarbetspartner och arrangörer. De skulle behöva stärkas i sin roll som internationell partner genom att få del av svensk delfinansiering.

Det växande fältet av fri, experimentell opera i Sverige är internationellt till sin karaktär och här finns stor potential för internationell samverkan. Att inte kunna möta de ökade ekonomiska behov som

denna positiva utveckling medför är kontraproduktivt för områdets internationalisering, mångfald och kvalitet.

Många utställningsarrangörer ställer ut konst från andra delar av världen och bidrar till möten mellan utländska konstnärer och konstnärer verksamma i Sverige. Ser man till perioden före pandemin innehöll 45 procent av de beviljade ansökningarna om projektstöd inom bild- och formområdet 2019 någon form av internationellt samarbete; 2018 var motsvarande andel 68 procent.

Bild och form är ett konstområde med många mindre aktörer som behöver finnas med internationellt på viktiga mötesplatser, exempelvis internationella mässor, för att i högre grad konkurrera på en alltmer global marknad. Med ökade medel skulle vi kunna bidra till att stärka framför allt curatorers och utställningsarrangörers möjligheter att närvara på internationella konst- och konsthantverksmässor.

4.2 Stärk organisationer och aktörer som främjar konstområdenas internationalisering

Kulturrådet stödjer svensk medverkan i internationella organisationer och olika typer av nätverk, där fler skulle behöva en förstärkt finansiering för att växla upp sin verksamhet och i ännu högre grad verka för ökade kontakter och ett ökat utbyte mellan svenska aktörer och parter i utlandet.

Inom scenkonsten finns i dag ingen självklar samlande organisation för internationellt främjande- arbete och export. Kulturrådet har under ett antal år visserligen delvis axlat rollen som samordnare, men vi ser att det finns behov av att utveckla arbetet och se över hur olika aktörer verkar på den internationella arenan samt hur deras roller skulle kunna tydliggöras.

Det kan handla om samordning och finansiering av svenska aktörers närvaro vid internationella mässor, konferenser och festivaler. Det kan också handla om att arrangera plattformar och festivaler i Sverige där internationella och svenska aktörer möts för kunskapsutbyte och för att främja konstnärlig utveckling. Alla dessa sammanhang är basen för ett nätverkande som utvecklar konstformernas infrastrukturer och skapar fler arbetstillfällen för konstnärer med sin bas i Sverige.

I flera andra länder, däribland de övriga nordiska länderna, har aktörer uppdrag och offentlig finansiering för att främja internationalisering inom olika konstområden. Vi ser att det redan i dag finns, och att det kan växa fram fler, aktörer i Sverige som kan fylla en sådan roll men i dagsläget finns har inte Kulturrådet möjlighet att finansiera dessa funktioner. Vi vill samtidigt lyfta att de nordiska aktörernas verksamhet finansieras av flera olika politikområden; en sådan lösning vore eftersträfvansvärd även för svensk del.

4.3 Stimulera export av svensk konst och kultur

Kulturrådet har inför 2022 fått i uppdrag att använda en del av de ettåriga medlen för internationell återstart till stöd till mellanledets aktörer för att främja kulturexport. Vi kommer under 2022 att analysera hur detta tillfälliga stöd bäst ska utformas men även vad som skulle vara mest verksamt på längre sikt.

Kulturrådet drev 2016–2018, med stöd av Tillväxtverket, ett pilotprojekt med bidrag för kulturexport. Stödet utformades som ett resebidrag för ledet mellan konstnär och marknad, och det användes till bland annat gallerier, förlag, agenter och andra aktörer för närvaro vid mässor och festivaler. Pilotverksamheten uppgick till omkring 1 miljon kronor per år men det behov som Kulturrådet identifierade sträckte sig långt utanför denna ram. Musikområdet kunde till exempel över huvud taget inte inkluderas i pilotprojektets ekonomiska ram.

I budgetpropositionen för 2018 bedömde regeringen att de olika initiativ som tas för att utveckla de kulturella och kreativa näringarna är av betydelse för kulturskapares arbetsmarknad, för exporten och för Sverigebilden. Regeringen angav även att Kulturrådets stöd till kulturexport fungerat som ett bra komplement till befintliga stöd.¹¹

Vi kan konstatera att det finns ett behov av medel för att föra ut svensk konst och kultur av hög konstnärlig kvalitet och med potential att nå större publik och marknader. Vi inleder ett sådant arbete 2022 utifrån det uppdrag vi har fått med tillfälliga medel, men för att kunna ta oss an uppgiften på allvar krävs långsiktigt ökade anslag.

Vi vill även understryka att de kulturella och kreativa sektorns utveckling i högsta grad är en angelägenhet inte bara inom kulturpolitiken utan även inom närings- och utrikespolitiken. Det är därför av största betydelse att en samverkan över politikområden och finansiering från flera håll kan komma till stånd. Vi välkomnar därför den utredning som nyligen tillsattes av regeringen för att ta fram en nationell strategi för de kulturella och kreativa näringarna.¹²

4.4 Medfinansiering av svenska aktörer inom EU-programmet Kreativa Europa

Anslag 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete, ap. 1, Bidrag till internationellt utbyte och samverkan inom fri scenkonst, musik, bildkonst, form och konsthantverk höjs med 8 miljoner kronor för 2023 och med 6 miljoner kronor från och med 2024 för att medfinansiera svenska aktörers medverkan i EU-programmet Kreativa Europa.

År 2021 lanserades EU:s nya ramprogram för de kulturella och kreativa sektorerna – Kreativa Europa (2021–2027), och EU:s budget för programmet har ökat med 63 procent för hela sjuårsperioden. Kulturrådet vill i rollen som nationell kontaktpunkt för programmet bidra till att skapa så goda förutsättningar som möjligt för organisationer i Sverige att få del av de finansieringsmöjligheter som programmet erbjuder. Vi har därför skapat en särskild bidragsform som lanseras våren 2022 för att bidra till medfinansiering för de aktörer i Sverige som har beviljats EU-medel.

En förutsättning för stöd inom Kreativa Europa är dock att organisationen själv kan bidra med egenfinansiering; EU finansierar 60, 70 eller 80 procent av kostnaderna beroende på projektets storlek. Att som kulturaktör ha en större säkerhet i att man kan beviljas den nödvändiga medfinansieringen tror vi bidrar till att fler vågar ge sig in i ansöknings- och förberedelseprocessen. Det kan på sikt leda till att fler kulturaktörer i Sverige också faktiskt beviljas stöd, och därmed att mer EU-medel kommer Sverige till del.

11. Prop. 2017/18:1. *Budgetpropositionen för 2018*, Utgiftsområde 17, sid. 67.

12. Kulturdepartementet. *Nationell strategi för att främja de kulturella och kreativa näringarna*, kommittédirektiv från Kulturdepartementet, dir. 2021:100.

Den nya bidragsform som vi föreslår ska vara öppen för alla verksamheter som har beviljats stöd från Kreativa Europas programområde *Kultur* eller från det sektorsövergripande programområdet¹³. Cirka hälften av medlemsstaterna har någon form av medfinansiering det finns ett stort intresse från andra länder för hur Sverige nu utformar det nya stödet.

Inom Kreativa Europa finns en större budget för 2022 och 2023, vilket gör att det är särskilt betydelsefullt att Kulturrådet får ökade anslag från och med 2023. Under 2022 kan behovet av medfinansiering täckas genom de tillfälliga återstartsmedel som har tillförts av regeringen men från 2023 krävs ett ökat anslag för att klara uppgiften.

Under den förra programperioden (2014–2020) beviljades omkring 15 samarbetsprojekt per år med svensk medverkan eller med en svensk aktör som sökande part. Vi tror att antalet kommer att öka under den nya programperioden men det är svårt att göra en mer exakt uppskattning. Vår bedömning i dagsläget är att omkring 8 miljoner kronor behövs 2023, och därefter 6 miljoner kronor från och med 2024.

Internationellt utbyte och internationellt samarbete är ett av Kulturrådets fem prioriterade utvecklingsområden, och en nationell medfinansiering är en viktig komponent för att få kraft i arbetet och nyttja momentum med ett nytt program vars ekonomiska resurser är större de två första åren 2023 och 2024. Det finns en rad verktyg att använda för att bidra till en ökad internationalisering av kulturlivet, till exempel direktrådgivning, ökad tillgång till nätverk, match making och generella kunskapshöjande insatser. Här är ekonomiska resurser är en viktig hävstång. Ytterligare en uppenbar anledning till satsningen är kultursektorns ökade behov efter pandemin. Återstartsutredningen lyfter särskilt behovet av stöd till medfinansiering för att möjliggöra en ökad svensk medverkan i europeiska nätverk och långsiktiga projekt.

13. Det sektorsövergripande programrådets stöd till nyhetsjournalistik kommer dock inte kunna inkluderas.

5. Delaktighet i kulturlivet – förbättrad tillgång till kultur för människor i Sverige

Utvecklingsbidragen till den kommunala musik- och kulturskolan och till folkbiblioteken via Stärkta bibliotek är båda statsbidrag som tydligt utgår från de enskilda kommunernas behov och möjliggör utveckling på lokal nivå. Med hjälp av dessa bidrag kan staten stimulera ökade relationer mellan kommuner genom att kommuner kan söka för gemensamma utvecklingsinsatser. Bidragen utgör också viktiga stimulansmedel från statens sida för att ge utrymme för utveckling av arbetsätt och metoder i syfte att öka utbud, tillgänglighet och delaktighet.

Utrymmet att avsätta resurser för utvecklingsinsatser är begränsat, särskilt för mindre kommuner, vilket också vår uppföljning pekar på. Kulturrådet bedömer att det från nationellt håll behövs ett mer långsiktigt statsbidrag för att fortsatt stimulera en utveckling av de här verksamheterna i landets kommuner.

5.1 Satsa långsiktigt på utvecklingsbidrag till kommuner som bedriver musik- och kulturskoleverksamhet

200 miljoner kronor tillförs från och med 2023 till anslag 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete, ap.11 Bidrag till kulturskolor.

Kulturskolan har en avgörande betydelse för att barn och unga ur breda målgrupper ska få tillgång till att själva utöva konst och kultur. Statsbidraget till kommuner som bedriver musik- och kulturskoleverksamhet infördes 2018 och syftar till att utveckla kulturskoleverksamheten. Det uppgår från och med 2021 till 200 miljoner kronor per år och fördelas både till enskilda kommuner för utvecklingsinsatser i den egna verksamheten, och till kommuner som genomför satsningar i samverkan med andra kommuner. Regeringen har dock endast aviserat statsbidraget till och med 2023.

En uppföljning av redovisningarna för läsåret 2020/21 visar att bidraget inom flera områden har stärkt kulturskolorna och dess verksamhet.¹⁴ Kulturskolorna har nått cirka 44 000 barn och ungdomar genom den verksamhet som bedrivits med hjälp av det statliga bidraget. Av dessa är hela 33 000 nya elever, det vill säga de har inte varit inskrivna i kulturskolan tidigare.¹⁵

Genom bidraget har kulturskolorna kunnat erbjuda nya ämnen i sin verksamhet, där musik i grupp, bild och form samt dans var de vanligaste nya ämnena. Även smalare ämnen har erbjudits, som till

14. Kulturrådet (2021). *Vad går bidraget till? Redovisningar av utvecklingsbidraget till kulturskolor 2020–2021.*

15. Siffran avser bland annat förskolebarn som fått rytmkurs på sin förskola, elever i lågstadiet som haft rastverksamhet tillsammans med kulturskolepedagoger, fritidshemsbarn som under terminen fått prova på vad kulturskolan erbjuder samt barn och unga som mött kulturskolan på lov- och lägerverksamhet.

exempel costume play (så kallad cosplay), digitalt musikskapande, samisk kultur, tv-produktion, keramik och smide.

Liksom tidigare år har bidraget lett till en utveckling av olika undervisningsformer. Gruppundervisning, öppen verksamhet och distansundervisning var i tur och ordning de vanligaste undervisningsformer som kommunerna utvecklade inom ramen för bidraget. Genom en stärkt distansundervisning har kommunerna dessutom bättre kunnat hantera utmaningarna med att undervisa och bedriva verksamhet under coronapandemin.

Genom bidraget har kulturskoleelever kunnat fördjupa sig inom sina ämnesområden. Musik var det ämne där det i störst utsträckning erbjöds fördjupningskurser inom bidragets ramar. Därefter följde dans, teater/drama och bild/form. Möjligheten att kunna fördjupa sig inom sitt ämnesområde borgar för att eleverna i förlängningen får större möjligheter att nå högre utbildningar och därigenom kunna utvecklas till professionella kulturutövare.

Ett viktigt mål för kulturskolan är att alla ska ha möjlighet att delta, oavsett bakgrund och förutsättningar, och bidraget har särskilt prioriterat satsningar som riktar sig till barn och unga som i regel inte deltar i kulturskolan i samma utsträckning. Av de kommuner som genomförde särskilt riktade satsningar genomförde nära 60 procent verksamhet för barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar.

Hälften av kommunerna bedrev särskilt riktad verksamhet till boende i glesbygd medan 42 procent hade riktad verksamhet mot barn och unga med funktionsnedsättning. Några andra målgrupper som verksamheterna riktade sig till med hjälp av bidraget var nyanlända, barn och unga med psykisk ohälsa samt barn och unga som vill utöva kultur men som inte vill göra uppvisningar.

Bidraget har även hjälpt till att utveckla kulturskolornas personal. Drygt 80 procent av kommunerna använde bidraget för att nyanställa personal till kulturskolan. Med hjälp av bidraget genomfördes även viss kompetensutveckling av personalen.

Genom bidraget har kulturskolans samarbete med andra aktörer stärkts. Den vanligaste samarbetspartnern i satsningarna var skolan, följt av fritidsgårdar, fritidshem och kulturaktörer. Andra aktörer som nämns är daglig verksamhet och studieförbund.

Uppföljningen visar även att satsningar i samverkan med andra kommuner har ökat i antal sedan möjligheten infördes i bidraget 2020.¹⁶ Satsningarna har dessutom en stor bredd – från orkesterläger till nationella satsningar som inkluderar 14 kommuner från olika delar av landet med fokus på ungas delaktighet och inflytande. Bidraget har även kunnat användas för att delfinansiera regional samordning för kulturskolefrågor; hittills används bidraget till sådana funktioner i Region Skåne och Region Sörmland.

En viktig del i bidraget är att verksamheten ska genomsyras av barns och ungas inflytande, och sammanställningen visar att barn och unga hade inflytande över aktiviteter inom ramen för bidragets användning i 90 procent av de kommuner som fått bidrag. I två tredjedelar av kommunerna hade barn och unga inflytande över verksamhetens planering och i cirka 60 procent av kommunerna hade de inflytande över uppföljningen.

Sammantaget visar redovisningarna på bidragets betydelse för kulturskoleverksamheten inom en rad områden. Ett mer permanent, långsiktigt bidrag blir en garant för att denna utveckling kan

16. I fördelningen av bidrag 2021 ingick 203 kommuner i 53 samverkanssatsningar över hela landet.

fortsätta, vilket borgar för att fler barn och unga får ta del av en kvalitativ och bred verksamhet på kulturskolorna.

5.2 Satsa långsiktigt på utvecklingsbidrag till folkbiblioteken (Stärkta bibliotek)

150 miljoner kronor tillförs från och med 2023 till anslag 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete, ap.9 Bidrag till biblioteksverksamhet i hela landet.

Under de tre första åren (2018–2020) med satsningen Stärkta bibliotek har alla Sveriges 290 kommuner sökt och beviljats bidrag för att öka utbudet och tillgängligheten till folkbibliotekens verksamhet, och Kulturrådet ser ett behov av fortsatt statligt stöd för folkbiblioteksutveckling till kommunerna. Erfarenheterna så här långt visar att utveckling kräver tid och kontinuitet och för många av landets kommuner handlar det, enligt vår uppföljning, om ett fortsatt statligt stöd.

När uppdraget gavs första gången inför 2018–2020 var budgeten 225 miljoner kronor årligen. Satsningen har sedan förlängts ytterligare tre år fast med en mer begränsad budget (150 miljoner kronor första och andra året och sedan 75 miljoner kronor år tre). Inför utlysningarna av bidraget har vi fört en dialog med både Kungliga biblioteket (KB) och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

Insatserna visar en stor variation utifrån bibliotekslagen och utpekade prioriterade grupper. Till exempel har fler bibliotek blivit mer öppna, biblioteksrummen har omvandlats för ökad tillgänglighet, uppsökande arbete har ökat, biblioteksbussar införskaffats, biblioteksmedarbetare har kompetensutvecklats och biblioteken har arbetat med digital delaktighet, språkkaféer och läsfrämjande för alla åldrar. Mångfalden av insatser visar samma bredd och mångsidighet som folkbibliotekens uppdrag. Genomgående dock framträder behov av högre personaltätthet, mer ändamålsenliga lokaler samt en önskan att såväl öppna upp biblioteksrummet som arbeta uppsökande.

En uppföljning genomförd av Högskolan i Borås¹⁷ av de första tre åren med Stärkta bibliotek tyder på att både utbud och tillgänglighet har ökat. Det finns en tydlig ambition från biblioteken att grunda sina projekt i såväl bibliotekslagen som lokala biblioteksplaner. Projekten, konstaterar uppföljningen, har ofta formulerats av verksamheterna själva och i nära anknytning till lokalt upplevda behov och därmed förankrats väl i bibliotekens lokala mål och strategier. Uppföljningen beskriver även en läroprocess som fört med sig starkt självkänsla och ökad professionell flexibilitet hos biblioteksmedarbetare.

Men uppföljningen uttrycker också en oro för vad som händer om möjligheterna att söka bidrag via Stärkta bibliotek försvinner. Särskilt för små kommuner med små möjligheter till utveckling resurs-

17. Högskolan i Borås (2021), *Stärkta bibliotek – uppföljning av satsningen Stärkta bibliotek 2018–2020*, Av forskarna Karen Nowé Hedvall, Ola Pilerot och Malin Ögland.

mässigt och tidsmässigt har Stärkta bibliotek lett till, och kan fortsatt leda till, insatser som bidrar till att uppfylla bibliotekslagen samt öka bibliotekens utbud och efterfrågan. För glesbygdskommunernas bibliotek tycks nationella och regionala projektmedel vara en direkt förutsättning för både verksamhets- och kompetensutveckling.

Joachim Hansson, professor i biblioteks- och informationsvetenskap vid Linnéuniversitet, skriver följande i rapporten *Folkbibliotek i glesbygd – kunskapsläge och praktiska erfarenheter*¹⁸ som togs fram på uppdrag av Kulturrådet:

Stärkta bibliotek är som satsning unik i sitt slag och den betyder mycket för glesbygdskommunernas biblioteksverksamheter; den ger legitimitet åt biblioteken att visa upp sin betydelse för kommunledningarna, den ger utrymme att andas, att göra sådant som annars inte hinns med, den skapar förutsättningar för att uppfylla de prioriteringar som anges i bibliotekslagen, men kanske viktigast av allt, den låter biblioteken själva bestämma vad de vill satsa på. De vet vad som är bäst för sina invånare, sina användare.

Pandemin har kraftigt påverkat bibliotekens verksamheter. Bibliotek har framför allt tappat barn och unga samt bibliotekens prioriterade målgrupper – personer som i hög grad behöver hjälp av andra för att få tillgång till bibliotekens utbud vad gäller såväl det fysiska biblioteket som digitala tjänster. Kulturrådet har sett att Stärkta bibliotek har kunnat stärka folkbiblioteken i deras arbete med att ställa om verksamheten under pandemin, för att på så sätt utveckla och tillgängliggöra verksamheten på nya sätt.

Folkbibliotek bidrar till att uppfylla de kulturpolitiska målen om delaktighet, och bibliotekens verksamhet främjar allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor. Många bibliotek, särskilt i små kommuner, fungerar även som lokala kulturinstitutioner.

Folkbiblioteken har också en central roll i Kulturrådets stärkta läsfrämjande uppdrag. Det finns en mycket stor potential i att kunna bevilja fortsatta utvecklingsmedel till kommunerna kopplat till läsrådet, läsfrämjarlyftet och exempelvis Bokstart. I dag kan folkbiblioteken söka fyra olika bidrag hos oss. Om Stärkta bibliotek blir ett mer långsiktigt bidrag ger det oss möjlighet att renodla de olika statsbidragen till folkbibliotek samt läs- och litteraturfrämjande verksamhet för att förenkla för de sökande. Bidraget ger också grund för en stabil samverkan med Kungliga biblioteket.

18. Joacim Hansson (2019), *Folkbibliotek i glesbygd – kunskapsläge och praktiska erfarenheter*, Linnéuniversitetet.

5.3 Förstärk förutsättningar för lokalt engagemang i kulturlivet

Anslag 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete, ap. 1 Bidrag till allmän kulturverksamhet, internationell verksamhet och nationella minoriteters språk och kultur ökas med 25 miljoner kronor från och med 2023.

Syftet är att stärka de centrala amatörkulturorganisationerna, de lokalhållande organisationerna samt ge utrymme för utvecklingsinsatser för riksorganisationer och förbund som bidrar till delaktighet inom kulturlivet.

Kulturrådet fördelar bidrag till en rad riksorganisationer och nationella förbund som samlar lokala kulturföreningar som medlemmar. Bidragsgivningen syftar till att möjliggöra nationellt samordnade insatser som ska bidra till att främja den verksamhet som sker i lokala föreningar runt om i landet. De lokala föreningarna finansierar i sin tur sin verksamhet främst med verksamhets- och medlemsintäkter samt andra offentliga bidrag.

Kulturrådet bedömning är att det finns behov av att stärka de bidrag som går till centrala amatörkulturorganisationer och lokalhållande organisationer. Deras roll och det statliga stödets betydelse för dessa organisationer beskrivs närmare nedan.

Bidraget till allmän kulturverksamhet, internationell verksamhet och nationella minoriteters språk och kultur går till en rad centrala ändamål och området är hårt ansträngt i och med upprepade minskningar som har gjorts. Anslaget minskas 2022 med 3,5 miljoner kronor och därefter permanent med 2 miljoner kronor från och med 2023 på grund av omprioriteringar enligt budgetpropositionen för 2022. Det har även tidigare skett omprioriteringar som har lett till en gradvis sänkning av anslagsposten över tid.

Nya ändamål och namngivna verksamheter (nationell samordnare av fristadssystemet samt för fristadskonstnärers publika arbete, nationell samordning av yrkesintegrationsprojektet Konsten att delta och samordning av det kulturpolitiska konventet Folk och kultur) har dessutom tillkommit i regleringsbrevens de senaste åren utan att anslaget har höjts.

Vi bedömer att det finns skäl att stärka insatserna för förbund och organisationer som stödjer lokal ideell kulturverksamhet. Vi ser också ett behov av att stödja generella utvecklingsinsatser för att stärka olika nationella förbunds och riksorganisationers möjlighet att bidra till ökad delaktighet i kulturlivet. Behoven beskrivs närmare nedan.

5.3.1 Bidrag till centrala amatörkulturorganisationer

Bidragsgivningen riktar sig till nationella förbund som samlar lokala föreningar där människor samlas för att själva utöva eller organisera olika konstnärliga uttryck. Bidraget går i dag till organisationer som är verksamma inom olika områden, bland annat hembygdsförbund, revyer, orkesterföreningar, folkdansföreningar, körer och popkollo.

De lokala föreningarna har en central roll för invånarnas möjlighet att själv delta i kulturutövande runt om i hela landet. De har också en central roll genom att de kan fungera som ingång och inspiration för unga personer som sedan går vidare till en yrkesverksam bana inom ett konstområde.

Kulturrådets bidrag går till de nationella organisationernas arbete med att stärka medlemsföreningarnas verksamhet genom exempelvis kurs- och utbildningsverksamhet och annat utvecklingsarbete. Organisationernas verksamhet bidrar dock inte endast till att underlätta för de enskilda föreningars verksamhet utan de arbetar i många fall också aktivt med att dels få upp allmänhetens intresse för de olika konst- och kulturområdena, dels främja människors vilja att organisera sig gemensamt i lokala föreningar.

5.3.2 Lokalhållande organisationer

Kulturrådets bidragsgivning till lokalhållande organisationer handlar om bidrag som riktar sig till riksorganisationerna Bygdegårdarnas Riksförbund, Folkets Hus och Parker och Våra Gårdar. Deras medlemmar äger och driver olika samlingslokaler. Folkets Hus och Parker samlar också folkparker som medlemmar.

Riksorganisationernas medlemmar står för en stor infrastruktur av lokaler som i hög grad nyttjas för kulturella ändamål. De lokala föreningarna som driver samlingslokalerna tillgängliggör inte endast lokalerna till olika former av kulturevenemang utan de är i många fall också själva verkamma arrangörer – inte minst inom biografområdet men även inom exempelvis scenkonst, musik och viss utställningsverksamhet. De lokala föreningarna finns spridda över hela landet och spelar särskilt på mindre orter en avgörande roll för att göra kulturutbud tillgängligt och möjliggöra ett geografiskt spritt kulturdeltagande.

Kulturrådets bidrag riktar sig till riksorganisationer och deras insatser för att främja medlemmarnas kulturverksamhet. Bland annat används bidraget för att producera och sprida olika föreställningar och utställningar. Bidraget bidrar också till att möjliggöra att scenkonstföreställningar kan visas på medlemmarnas biografier runt om i landet.

Riksorganisationerna bidrar med expertråd och stöd för de lokala verksamheterna. Som ett exempel konstaterar Myndigheten för kulturanalys att "Bygdegårdarnas Riksförbund, Folkets Hus och Parker och Våra Gårdar har spelat en betydelsefull roll under pandemin genom att stötta sina medlemmar med kunskapsinriktade insatser."¹⁹ Organisationerna företräder också medlemmarna på nationell nivå och har inte minst under pandemin fungerat som språkrör för både fältet och sina medlemmar.

För att utveckla delaktigheten i kulturlivet är det av största vikt att det fortsatt finns lokaler och kulturverksamhet runt om i Sverige. De lokalhållande organisationernas medlemmar är också i många fall samarbetsparter till andra föreningar som arrangerar olika typer av kulturevenemang.

5.3.3 Utvecklingsinsatser för riksorganisationer och förbund som bidrar till delaktighet inom kulturlivet

Kulturrådets bidrag går även till andra typer av nationella organisationer som samlar lokala föreningar och andra organisationer inom civilsamhället, till exempel Riksförbundet Sveriges Konstföreningar och ett antal arrangörsförbund inom musikområdet och Skådebanan. För att möjliggöra

19. Myndigheten för kulturanalys (2021). *Ett år med pandemin – Konsekvenser och offentliga insatser inom kulturområdet*.

en starkare utveckling hos dessa verksamheter, liksom inom amatörkulturorganisationer och de lokalthållande organisationerna, ser vi ett behov av att kunna stödja avgränsade utvecklingsinsatser. Dessa organisationer bidrar samlat till att stärka delaktigheten i kulturlivet runt om i landet.

Kulturrådet bedömer att det för staten skulle vara angeläget att stödja de nationella stödstrukturer som behövs för att stärka alla de ideella föreningsdrivna krafter som verkar på olika håll i landet. De är en viktig förutsättning för lokalt kulturdeltagande, särskilt på orter där det är långa avstånd till annat kulturutbud.

Många ideella föreningar har också drabbats hårt under pandemin med mindre intäkter och färre medlemmar.²⁰ Enligt statistik från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) är andelen kulturföreningar vars verksamhet uppges ha drabbats negativt av pandemin högre jämfört med andra föreningar.²¹ En viktig uppgift är därför att både fånga tidigare medlemmar som har lämnat föreningarna och få nya medlemmar att engagera sig i de ideella strukturerna. Tillgängligheten till kultur behöver utvecklas och ett statligt stöd kan stärka de nationella organisationernas arbete för att ta stärkta initiativ, inte minst efter pandemin.

Med ett stöd till utvecklingsinsatser kan kompetensutveckling och utveckling av arbetssätt och metoder komma till stånd, liksom nya samarbetsformer. Kulturrådet ser bland annat ett behov hos organisationerna att se över och utveckla sina organisatoriska strukturer, både utifrån hur kulturlivet ser ut i dag och kopplat till att framöver bättre kunna bidra till en ökad delaktighet. De lokala föreningarna har olika utmaningar beroende på var de är verksamma, och de nationella organisationerna behöver utveckla sina stödinsatser så att de än mer anpassas till de behov som finns hos olika lokala föreningar.

5.4 Stärk nationella minoriteters kulturverksamhet

Anslag 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete, ap1. Bidrag till allmän kulturverksamhet, internationell verksamhet och nationella minoriteters språk och kultur, ökas med 6 miljoner kronor från och med 2023 för att främja nationella minoriteters språk och kultur.

Anslaget har varit hårt ansträngt, vilket beskrivits ovan, och från detta anslag fördelas även medel till nationella minoritetsaktörer – både projektbidrag för tidsbegränsade insatser och verksamhetsbidrag för att stärka, utveckla och synliggöra de nationella minoriteternas kultur och kulturarv samt bidra till att stärka strukturer som främjar de nationella minoriteternas konst, kultur och språk. Bidragen kan endast sökas av nationella minoritetsaktörer och de utgör ett betydelsefullt verktyg från statligt håll för att stärka aktörerna och mer långsiktiga strukturer.

20. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (2021). *Ett år av utmaningar ... Uppföljning av ideella föreningars villkor*.

21. Myndigheten för kulturanalys (2021). *Ett år med pandemin – Konsekvenser och offentliga insatser inom kulturområdet*.

Som en del av den ettåriga satsningen för återstart har anslaget höjts, så att Kulturrådet 2022 kommer att fördela 6 miljoner kronor ytterligare till förstärkta bidrag till nationella minoriteters kultur och nationella minoritetsspråk. Det innebär att vi fördelar totalt drygt 18 miljoner kronor för 2022. Utifrån samråd med nationella minoriteter, analyser samt dialoger med regioner och andra myndigheter kan Kulturrådet dock konstatera att de nationella minoriteternas kulturella infrastruktur fortsatt är under utveckling och bör stärkas för hållbarhet och långsiktighet.

För att kunna förverkliga målen för minoritetspolitiken och romsk inkludering föreslår vi att anslaget höjs med 6 miljoner kronor årligen för bidrag till nationella minoriteters kultur. Vi ser att de medel Kulturrådet i dag har sitt förfogande inte är tillräckliga för att möta minoriteternas behov. Förstärkningen behövs för att förstärka de verksamhetsbidrag som fördelas inom anslaget, för att förbättra aktörernas möjligheter att professionalisera verksamheten och för att kunna verka mer långsiktigt.

6. Förvaltningsutveckling

6.1 Hög ersättningen till Kulturrådets referens- och arbetsgrupper

4 miljoner kronor tillförs från och med 2023 till anslag 1:1 Statens kulturråd, ap. 1 Statens kulturråd, för att möjliggöra en ökning av arvodesnivåerna för myndighetens bedömningsgrupper, det vill säga arbets- och referensgrupper samt jury.

Kulturrådet ska främja konstnärlig kvalitet och förnyelse samt bidra till att uppfylla övriga nationella kulturpolitiska mål genom vår bidragsgivning. Då krävs hög kompetens för att kunna göra korrekta bedömningar och prioriteringar. Därför anlitar Kulturrådet kvalificerade sakkunniga till de bedömningsgrupper som finns kopplade till myndighetens olika bidragsformer; deras bedömningar utgör själva grundstommen i Kulturrådets arbete med att fördela statliga bidrag till fri konst och kultur och de är avgörande för myndighetens och den nationella kulturpolitikens legitimitet.

Kulturrådet föreslår därför om ett tillskott på 4 miljoner kronor årligen från och med 2023 till anslag 1.1, ap. 1, för att höja arvodena till myndighetens arbets- och referensgrupper samt jury.

År 2021 anlidade vi drygt 150 ämnesexperter för 16 arbets- och referensgrupper, inklusive juryn för Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne (ALMA-priset)²², och kostnaderna för arvoden uppgick till knappt 6,5 miljoner kronor. Till det tillkommer kostnader för resor. Kulturrådet anlitar även enskilda sakkunniga för att bedöma vissa bidrag, exempelvis litteratur och kulturtidskrifter som ges ut på andra språk än svenska, och sakkunniga anlitas även för andra uppdrag, till exempel urval och sammanställning av en årlig barn- och ungdomsbokskatalog, vilket är en del av vårt läs- och litteraturfrämjande arbete. Arvodesnivåerna i dag är dock låga i förhållande till den kompetens och den totala nedlagda arbetstid som uppgiften som sakkunnig kräver.

I uppdraget som ledamot inom referensgrupperna för fri scenkonst ingår att bedöma cirka 360 ansökningar per år, och för ansökningar om verksamhetsbidrag förväntas ledamöterna ta del av organisationernas verksamhetsplaner för det kommande året. Utöver att delta i bedömningsmöten cirka 8 dagar per år ska ledamöterna även följa utvecklingen inom respektive konstområde genom att bland annat besöka föreställningar. Ledamöterna i referensgruppen för musikarrangörer har samma arvodesnivå och tar under ett normalår del av mellan 325 och 350 ansökningar per år – under pandemin år 2021 ökade antalet till omkring 430. Årsarvodet är i dagsläget 15 000 kronor före skatt. Utöver detta får alla ledamöter ett mötesarvode. Kulturrådet kan däremot inte ersätta inkomstbortfall, vilket för vissa personer kan leda till att deltagandet i mötet innebär ett reellt inkomstbortfall.

22. Kulturrådets årsredovisning 2021.

En höjning av arvoden är nödvändig för att säkerställa att Kulturrådet även fortsatt kan anlita personer med den höga kompetens som uppdragen kräver; det ligger en fara i om alltför många kompetenta experter av ekonomiska skäl ser sig tvungna att avstå från dessa kulturpolitiskt centrala uppdragen. Det krävs kunskap inom konstarterna, förmåga att bedöma konstnärliga verksamheter, en överblick över konstområdets infrastruktur i Sverige och även viss kännedom om fältet ur ett internationellt perspektiv.

Kulturrådet strävar också efter att grupperna ska ha en bredd som bidrar till att olika perspektiv, erfarenheter och kompetenser ingår i diskussionen om kvalitet. Att rekrytera personer från andra länder till referensgrupperna, vilket sällan är möjligt utifrån dagens ekonomiska förutsättningar, skulle ytterligare bidra till arbetet.

För att Kulturrådet ska kunna fullfölja sitt uppdrag är det nödvändigt att gruppernas arbete fungerar väl, att tillräcklig tid kan avsättas för gruppernas förberedande arbete och de gemensamma mötena och att det är möjligt även i fortsättningen att rekrytera personer med den kompetens som krävs.

6.2 Skapa stabilare grundförutsättningar och motverka urholkning av förvaltningsbudgeten

7 miljoner kronor tillförs från och med 2023 till anslag 1:1 Statens kulturråd, ap. 1 Statens kulturråd.

Kulturrådets kostnader för löner, hyra och andra förvaltningskostnader bekostas till cirka 60 procent av förvaltningsanslag 1:1 och till cirka 40 procent av administrativa uttag från sakanslagen.²³ Förvaltningsanslaget 1:1 har en årlig uppräknings i form av pris- och löneomräkning (PLO) medan utrymmet för administrativa uttag från sakanslagen inte räknas upp. Det innebär att endast omkring 60 procent av förvaltningsbudgeten omfattas av den årliga pris- och löneomräkningen.

Förvaltningsbudgeten för myndigheten urholkas därför med tiden. Detta försvårar möjligheten att förutsäga hur stora de administrativa utgifterna kan tillåtas vara och det blir svårt att långsiktigt planera och utveckla verksamheten.

Under de senaste åren har Kulturrådet fått fler och mer omfattande uppdrag. Inte minst gäller det de omfattande kris- och återstartsstöd som fördelats sedan 2020 till följd av pandemin, vilket har utmanat hela organisationen och krävt en stor omställning av verksamheten under mycket stor tidspress.

Kulturrådet hanterade före pandemin årligen cirka 8 000 ansökningar inom ett femtiotal olika bidragsformer inom olika konstområden och med olika syften. Under 2020 och 2021 har vi dessutom hanterat ytterligare drygt 12 000 ansökningar om krisstöd som en följd av pandemin och för 2022 har vi i uppdrag att åter igen fördela återstartsstöd och krisstöd. De fördelade kris- och återstartsstöden medför ett omfattande efterarbete där de olika stöden kräver olika typer av kontroller under kommande år.

23. 43 procent av kostnaderna för förvaltning saknade pris- och löneomräkning 2021, se Kulturrådets årsredovisning 2021.

Kulturrådet fördelar statsbidrag till fristående aktörer, civilsamhällesorganisationer, kommuner och regioner, det vill säga till mottagare med vitt skilda förutsättningar. Krisstödet har dessutom omfattat långt fler aktörer. Samtidigt har vi fått andra nya och utökade uppdrag de senaste åren inom bland annat musikområdet, läsförmedlingsområdet och vad gäller breddat deltagande inom kultursektorn.

Parallellt med hanteringen av de tillkomna uppdragen har myndigheten initierat och genomfört ett omfattande arbete för att utveckla och effektivisera verksamheten och arbetsprocesser. I samband med detta har det blivit tydligt att stödfunktioner inom exempelvis ekonomi, hr och it under en längre tid har varit underdimensionerade.

6.3 Öka fokus på uppföljning, analys och främjande arbete

Det finns behov att förstärka flera led i Kulturrådets verksamhet för att säkerställa våra förutsättningar att verka för kulturens utveckling och tillgänglighet genom att fördela och följa upp statliga bidrag och genomföra andra främjande åtgärder.

För att vidmakthålla vår legitimitet och relevans krävs att verksamheten utvecklas utifrån aktuell kunskap om kulturområdets infrastruktur, de samlade offentliga insatsernas träffsäkerhet och de verksamma aktörernas villkor och förutsättningar. Vi ser därför att kunskapsutveckling behöver ta en större plats i myndighetens arbete.

En central uppgift för myndigheten är att utveckla den systematiska uppföljningen av de bidrag och andra främjande åtgärder vi arbetar med. Vi behöver också kunna få till stånd bredare analyser och bedömningar av konst- och kulturområdets situation och utmaningar samt analysera insatserna i förhållande till de kulturpolitiska målen.

Vi ser också ett stort behov av att regelbundet kunna göra konstområdesoberoende studier samt ofta och mer systematiskt hämta in erfarenheter från andra länder. Vi behöver dessutom genomföra fler egeninitierade studier om olika relevanta frågor för vår sektor. En resursmässig förstärkning behövs för att kunna prioritera sådan utökad kunskapsuppbyggnad som också stärker Regeringskansliets arbete.

I dag är utrymmet begränsat vad gäller att ta fram dokumenterade och välgrundade analyser som kan ligga till grund för att förnya bidragsformer, förändra arbetssätt och arbeta mer med aktivt främjande verksamhet. För att ta fram kunskapsunderlag och analyser som kan ligga till grund för en strategisk utveckling behövs arbetstid och effektiva system för informationshanteringen. Anpassade och potenta digitala verktyg samt kompetens och arbetstid är en förutsättning.

Läget är i dag ansträngt och en alltför stor del av kapaciteten i organisationen används för att få kärnprocesserna att fungera. Om vi snabbt ska kunna leverera relevanta analyser om aktuella frågor för beslutsfattare behöver resurser tillföras.

Inom flera sektorer vill vi också stärka och utöka vårt främjande arbete. Vi har en rad utpekade områden där vi har ett främjande ansvar. Det gäller bland annat Kulturrådets sektorsansvar för funktionshindersfrågor med anknytning till vårt verksamhetsområde, där vi ska vara samlande, stödjande och pådrivande i förhållande till övriga berörda aktörer. Vi har också ansvar att som strategisk myndighet främja lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck. Vi ser därtill ett behov att arbeta mer strategiskt med främjande arbete för att nå de minoritetspolitiska målen och målen för den romska strategin.

Flera av de nya uppdrag som har tillförts myndigheten har dock inte följts av utökade förvaltningsmedel, vilket påverkar den möjliga nivån för genomförande. Det gäller exempelvis det uppdrag vi

fick 2021, om att dels genomföra kunskapshöjande insatser med syfte att motverka snedrekrytering till kultursektorn, dels vara ett nav för erfarenhetsutbyte för breddat professionellt deltagande.

6.4 Skapa utrymme för bedömning, uppföljning och främjande inom området bildkonst, form och konsthantverk

1,5 miljoner kronor tillförs från och med 2023 till anslag 1:1 Statens kulturråd, ap. 1 Statens kulturråd, för bedömning, uppföljning och främjande inom området bildkonst, form och konsthantverk.

Anslag 4:4 ap. 1, Bidrag till organisationer inom bild- och formområdet och verksamhetsstöd till vissa utställare, är den enda anslagspost där Kulturrådet inte har möjlighet att göra administrativt uttag på motsvarande sätt som finns inom övriga sakanslag. Från anslaget fördelas drygt 60 miljoner kronor i bidrag 2022.

Utöver Kulturrådets arbete med bidragsgivning och annan främjande verksamhet har myndigheten också i uppdrag att representera staten inom det så kallade MU-avtalet – det vill säga avtalet om upphovsmäns rätt till ersättning vid visning av verk samt medverkan vid utställning med mera.

I en uppföljning av avtalet och dess tillämpning 2021 identifierade vi bland annat ett behov av utökade och utvecklade kommunikationsinsatser för att tillämpningen av avtalet om medverkans- och utställningsersättning (MU-avtalet) ska öka bland arrangörer. Vi ser också att vi skulle behöva göra fördjupade studier av pandemins inverkan på arrangörernas användning av avtalet och av de statliga aktörer som inte följer MU-avtalet samt göra särskilt riktade informationsinsatser.²⁴

Mot bakgrund av detta ser vi att det till förvaltningsanslaget bör tillföras medel som ger utrymme för bedömning och uppföljning av bidragsgivningen och främjande arbete inom området bildkonst, form och konsthantverk, särskilt avseende MU-avtalet.

24. Kulturrådet (2021). *Uppföljning av avtalet om medverkans- och utställningsersättning*.

6.5 Överföring av samtliga förvaltningsmedel till förvaltningsanslag

De medel som är avsedda för administration och genomförande av verksamhet inom sakanslagen flyttas till förvaltningsanslaget. Det innebär att följande belopp, totalt 44,1 miljoner kronor bör överföras till anslag 1:1, ap.1 Statens kulturråd:

- 11,5 miljoner kronor från 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete ap.1 Bidrag till allmän kulturverksamhet, internationell verksamhet och nationella minoriteters språk och kultur
- 5 miljoner kronor från 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete, ap.9 Bidrag till biblioteksverksamhet i hela landet
- 3 miljoner kronor från anslag 5 miljoner kronor från 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete, ap.11 Bidrag till kulturskolor
- 5,3 miljoner kronor från anslag 1:3 Skapande skola, ap.1 Skapande skola
- 3 miljoner kronor från anslag 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet, ap.1 Bidrag till regional kulturverksamhet
- 6,3 miljoner kronor från anslag 2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål ap. 1 Bidrag till den fria scenkonsten, arrangörer, fonogramverksamhet och vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse
- 10 miljoner kronor från anslag 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter, ap. 1 Bidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande

Skulle ytterligare medel avsättas för administration och genomförande av verksamheten på sakanslagen bör motsvarande belopp föras över till anslag 1:1 ap.1 Statens kulturråd.

Mot bakgrund av att cirka 40 procent av förvaltningskostnaderna inte räknas upp föreslår vi att samtliga förvaltningsmedel flyttas enligt ovan till det anslag som är avsett för sådana kostnader, det vill säga anslag 1:1, ap.1 Statens kulturråd.

Utöver urholkningen av anslagen och de utmaningar det för med sig är den nuvarande finansieringsmodellen problematiskt för att den minskar tydligheten och transparensen gentemot omvärlden i och

med att myndighetens samlade kostnader inte framgår enkelt och tydligt. Transparens är viktigt, inte minst gentemot kulturlivet och de parter som omfattas av Kulturrådets verksamhet.

Ekonomistyrningsverket (ESV) har i en rapport avseende styrningen av Skolverket²⁵ belyst de negativa följderna av att göra avsteg från den praxis som finns att sakanslag inte ska bekosta förvaltningskostnader. Bland annat konstaterar ESV att det medför administrativt merarbete för myndigheten, vilket gör det svårare att uppnå effektivitet i verksamheten.

Dessutom omfattas inte de förvaltningskostnader som finns under sakanslag av de regler om anslagssparande, anslagskredit, låneram och räntekontokredit som gäller för förvaltningsanslag.

6.6 Uttag av administrativa kostnader för att slutföra arbetet med kris- och återstartsstöd

2,6 miljoner kronor tillförs 2023 till anslag 1:2, ap.1 för administrativa kostnader på grund av efterarbete med kris- och återstartsstödet.

Kulturrådet har fördelat omfattande krisstöd och stimulanstöd till kultursektorn sedan 2020 och arbetar löpande med efterarbete i form av efterkontroller och granskning av redovisning.

För de medel som fördelats 2021 kommer efterarbetet innebära administrativa kostnader under första kvartalet 2023 motsvarande 600 000 kronor.

Vad gäller de medel för återstart av kulturlivet som myndigheten har i uppdrag att fördela 2022 enligt vårt regleringsbrev (daterat den 22 december 2021) bedömer vi att kostnaderna för uppföljning och granskning kommer att uppgå till 2 miljoner kronor 2023.

Regeringen aviserade i februari en extra ändringsbudget med ytterligare krisstöd till kulturen under innevarande år 2022. Beroende på omfattningen av de uppdrag som ges till myndigheten kommer ytterligare medel att krävas för efterarbete 2023 – här önskar vi att föra en dialog med Regeringskansliet. Skulle regeringen besluta om ytterligare kris- eller återstartsstöd till Kulturrådet 2022 behöver på motsvarande sätt ytterligare medel tillföras myndigheten för efterarbete 2023.

25. ESV (2015). *Ekonomistyrningsverkets redovisning av regeringsuppdraget om en översyn av den finansiella styrningen av Statens skolverk*, dnr 3.1-1034/2015.

7. Förordningsändringar

7.1 Ändringar avseende regional kulturverksamhet

7.1.1 Ändringar i förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet

Kulturrådet ser behov av vissa förändringar av förordning 2010:2012 om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet. Förändringarna ska tydliggöra och förbättra arbetet med kultur-samverkansmodellen.

Vi bedömer inte att förändringarna påverkar grundläggande förutsättningar eller ändamål med bidragsgivningen men de är viktiga för att kunna förbättra och tydliggöra processen med att bedöma kulturplaner och besluta om de statliga bidragens regionala fördelning.

Förslag av förändring av 4 § (Ändamålet med fördelning av statsbidraget)

I förordningen anges att bidragsgivningen ska ge "ökade möjligheter till regionala prioriteringar och variationer". Denna skrivning menar vi relaterar till det bidragssystem som rådde tidigare, när staten tydligare pekade ut särskild verksamhetsorganisering som kunde bli föremål för de statliga bidragen.

Inom dagens bidragssystem för kultursamverkansmodellen är möjligheten till regionala variationer och prioriteringar en viktig del; däremot bör inte syftet med bidraget vara att dessa ska öka. Förslaget till förändring nedan tydliggör att staten inte ska kräva likformighet eller enighet i hur regioner organiserar regional kulturverksamhet utan att de regionala förutsättningarna ser olika ut och att den regionala kulturverksamheten ska kunna organiseras på olika sätt.

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
4 § Fördelningen av statsbidraget ska bidra till att de nationella kulturpolitiska målen uppnås samt ge ökade möjligheter till regionala prioriteringar och variationer.	4 § Fördelningen av statsbidraget ska bidra till att de nationella kulturpolitiska målen uppnås samt ge möjlighet till regionala prioriteringar och variationer.

Förslag av förändring av 5 § (definition)

Förordningen reglerar i dag vissa delar som ska innefattas i en kulturplan. Vi menar att kraven på vilken planerad statlig, kommunal eller annan finansiering som kulturverksamheterna planeras få i en kulturplan med fördel kan hanteras i föreskrift. Detta kan förenkla arbetet genom att kraven kan anpassas efter vad som behövs för att pröva statsbidragen och utifrån vilka förutsättningar regionerna har att lämna ekonomiska utfästelser för de regionala kulturverksamheter som avses få statsbidrag.

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
<p>5 § Med regional kulturplan avses en beskrivning av de prioriteringar som regionen vill göra i fråga om regional kulturverksamhet som avses få statligt stöd, prioriteringarnas förhållande till de nationella kulturpolitiska målen samt uppgifter om planerad statlig, kommunal och annan finansiering av verksamheterna. Förordning (2019:1082).</p> <p>[...]</p>	<p>5 § Med regional kulturplan avses en beskrivning av de prioriteringar som regionen vill göra i fråga om regional kulturverksamhet som avses få statligt stöd samt prioriteringarnas förhållande till de nationella kulturpolitiska målen.</p> <p>En plan ska innehålla uppgifter om planerad finansiering av de regionala kulturverksamheterna i enlighet med vad som föreskrivs med stöd av denna förordning.</p> <p>[...]</p>

Förslag av förändring av 6 § (villkor för regionernas fördelning av statsbidraget)

Kulturrådet föreslår en förändrad skrivning kopplad till kulturplanens längd, där det framgår att en kulturplan bör avse fyra (i stället för tre) år, om det inte finns särskilda skäl för annat. Kulturrådet har gjort bedömningen att det funnits skäl att godta fyraåriga planer, inte minst mot bakgrund av de omfattande processer som regionerna genomför för att ta fram en kulturplan. En majoritet av de kulturplaner som gäller för landets regioner i dag är därtill fyraåriga.

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
<p>6 § En region får fördela vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet om en regional kulturplan har upprättats av regionen och kulturplanen överensstämmer med denna förordning och de föreskrifter som meddelas med stöd av denna förordning.</p> <p>Planen ska avse tre år, om det inte finns särskilda skäl för annat.</p>	<p>6 § En region får fördela vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet om regionen har upprättat en regional kulturplan och kulturplanen överensstämmer med denna förordning och de föreskrifter som meddelas med stöd av förordningen.</p> <p>Planen ska avse fyra år, om det inte finns särskilda skäl för annat.</p>

7.1.2 Upphäv förordning (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet

Kulturrådet anser att förutsättningarna att uppnå de kulturpolitiska målen förbättras, och att enskilda regionala kulturverksamheter sannolikt skulle gynnas, om förordning (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet upphävs. Det skulle innebära att samma förvaltningsmodell, det vill säga kulturssamverkansmodellen, därmed gäller i hela landet och att det regionala ansvarstagandet för den samlade regionala kulturverksamheten skulle öka även i den region som i dag inte ingår i modellen.

För att övergången ska kunna ske ordnat bör dock förordningen fortsatt gälla för fördelning av medel till regional kulturverksamhet i Region Stockholm 2022 och 2023. Kulturrådet föreslår att en genomlysning av huvudmannskapet och fortsatt finansiering av vissa verksamheter genomförs innan förordningen upphävs.

7.2 Ändring av förordning (2018:66) om statsbidrag till folkbibliotek

Kulturrådet ser ett behov av att bättre anpassa inköpsstödet till folk- och skolbibliotek till kommunernas behov och förutsättningar, vilket enligt vår bedömning kräver förändringar av förordningen. Inköpsstödet ska stötta både folk- och skolbibliotek samt främja barns och ungas tillgång till litteratur och därigenom deras intresse för läsning.

Kulturrådet fördelar sedan 1997 årligen cirka 25 miljoner kronor i bidrag för inköp av barn- och ungdomslitteratur till landets kommuner. Bidraget infördes som ett svar på en sjunkande försäljning i bokhandeln och sjunkande utlåningssiffror på bibliotek, och syftet var att bidra till en förbättrad tillgång på litteratur på folk- och skolbiblioteken för att därmed främja barns och ungas intresse för läsning och litteratur.

Flera aktuella rapporter visar att intresset för bokläsning sjunker hos barn och unga. Stödet har därför fortsatt relevans men en anpassning till kommunernas förutsättningar är nödvändig. En översyn av stödet gjordes därför av Kulturrådet 2021 för att se närmare på hur stödet fungerar och vilka anpassningar som skulle kunna behövas.²⁶ Mot bakgrund av en ökning av den totala budgetramen för anslagsposten för bidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande har Kulturrådet också haft möjlighet att utöka inköpsstödet med 10 miljoner kronor årligen, till totalt 34 miljoner kronor 2021.

Kulturrådet lämnade in ett utvecklat förslag till förordningsändring till Kulturdepartementet i en särskild skrivelse i maj 2021 (KUR 2021/8704), och frågan har även lyfts i tidigare budgetunderlag. Syftet med förordningsförändringen är att förenkla för kommuner att ta del av stödet och att fler skolbibliotek ska ingå i ansökningarna.

Bidraget styrs av förordning (2018:66) om statsbidrag till folkbibliotek. Enligt § 7 i förordningen är en förutsättning för att få bidrag att kommunen det år bidraget utbetalas har avsatt egna medel till inköp av medier för ett belopp som uppgår till minst summan av föregående års medieanslag. Den del av anslaget som avser medier för barn och ungdomar ska heller inte ha minskat.

Kravet på bibehållet medieanslag innebär dock ofta stora svårigheter för kommuner att samordna sin samlade ansökan och redovisning, och i många kommuner hamnar skolbiblioteken därför utanför ansökningarna. Genom att ta bort kravet kan ansökningsförfarandet förenklas, fler skolbibliotek ingå i ansökningarna och fler kommuner söka och ta del av bidraget.

Även om Kulturrådet har kunnat öka budgeten för detta statsbidrag ser vi fortsatt ett ökat behov av stöd till skolbibliotekens medieförsörjning. Både utredningen *Skolbibliotek för bildning och utbildning* (SOU 2021:3) och Kungliga bibliotekets förslag till en nationell biblioteksstrategi²⁷ belyser vikten av skolbibliotek men också en ojämlikhet i tillgång och resurser. I de förslag som beskrivs i de båda utredningarna saknas dock bidrag för medieförsörjning.

26. Kulturrådet (2021). *Kunskapsöversikt och översyn av bidraget inköpsstöd till folk- och skolbibliotek*.

27. Kungliga biblioteket (2019) Demokratins skattkammare Förslag till en nationell biblioteksstrategi.

Förslag till förändring av förordningen

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
<p>7 § En förutsättning för inköpsbidrag är att kommunen för det år bidraget betalas ut avsatt egna medel till inköp av medier till folk- och skolbibliotek för ett belopp som uppgår till minst summan av föregående års medieanslag och att den del av anslaget som avser medier för barn och ungdomar inte har minskats.</p> <p>Med medier avses i denna förordning böcker, tidningar, tidskrifter, AV-medier, databaser, licenser och liknande produkter som ett bibliotek införskaffar huvudsakligen i syfte att tillhandahålla sina besökare. Med medieanslag avses anslag för inköp av medier.</p>	<p>7§ En förutsättning för inköpsbidrag är att kommunen för det år bidraget betalas ut avsatt egna medel till inköp av medier till folk- och skolbibliotek.</p> <p>Med medier avses i denna förordning böcker, tidningar, tidskrifter, e-medier, AV-medier, databaser, licenser och liknande produkter som ett bibliotek införskaffar huvudsakligen i syfte att tillhandahålla sina besökare.</p>

7.3 Skapande skola – ändring av förordning (2007:1436) om statsbidrag till kulturell verksamhet i skolan

Kulturrådet har gjort en översyn av utvecklingsmöjligheterna för bidraget Skapande skola,²⁸ och vi konstaterar att det finns behov av att förenkla och tydliggöra bidragets syfte och villkor. Kulturrådet föreslår därför en förenkling av villkor och krav för sökande, så att fler skolhuvudmän söker bidraget och fler elever därmed får ta del av Skapande skola.

Vi föreslår att förordningen förändras genom en reviderad syftesformulering, uppdaterade villkor och tydliga förutsättningar för att beviljas bidrag. Ändringar föreslås därmed i 2 § Ändamålet med statsbidraget, 3 § Definitioner av kulturverksamhet, 4a § Vad statsbidrag får lämnas för och 5 § Förutsättningar för bidrag.

Myndigheten har tidigare fört samtal med Kulturdepartementet om behoven av en förtydligad förordning och önskar gärna föra en dialog framöver utifrån de förslag som framförs.

7.3.1 Ändamålet med bidraget (2 §): förtydligande av syftet

Kulturrådet bedömer att bidragets syfte är svårt att tolka så som det nu är formulerat, jämfört med andra riktade statsbidrag till skolans område som vi har undersökt. Att syftet med Skapande skola-bidraget är mer svårfångat kan ligga till grund för att huvudmän väljer att inte söka bidraget.

Kulturrådet föreslår därför att syftet formuleras om så att det tydligare speglar de kulturpolitiska målen, och då särskilt målen om att främja allas möjlighet till kulturupplevelser, till bildning och till att utveckla sina skapande förmågor samt att särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Bidraget ska komplettera skolans uppdrag att eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. Enligt läroplanen ska eleverna få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet. En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva,

28. Kulturrådet (2021). *Ett nytt Skapande skola – utvecklingsvägar för bidraget Skapande skola*, Adm 2020/72.

utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter, och eleverna ska tillägna sig förmåga till eget skapande.

För att utveckla bidragets förordning i en riktning som passar in i skolans kontext föreslås att eleverna ska få möjlighet att "utveckla förståelse för professionella konst- och kulturuttryck", som första punkt under ändamål. För att få tillgång till kulturens alla uttrycksformer är det viktigt att projekten skapar förutsättningar för reflektion och att projekten på så sätt erbjuder en fördjupning.

Som andra punkt under ändamål föreslår Kulturrådet formuleringen "ges möjlighet att fritt utveckla sitt eget skapande". Skapande skola lutar sig även mot konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen), där artikel 31 slår fast barnets rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet. Att "fritt delta" bör dock inte ses som motsatsen till ett obligatorium att delta. Skapande skola ska visserligen ske inom ramen för den obligatoriska undervisningen men begreppet fritt säger något om hur deltagandet bör gå till och eleverna inte ska kontrolleras eller styras i vad man tycker om konst och kultur. Det bör även förstås i relation till barns konstnärliga frihet i det egna skapandet.

Krav på långsiktig integrering

Förordningen ställer i dag krav på att kulturella och konstnärliga uttryck långsiktigt ska integreras i skolan. Kulturrådets bedömning är att det är förenat med stora svårigheter att formulera krav för att förtydliga innebörden av vad uttrycket "långsiktigt integrera" innebär. Vi har också svårt att specificera på vilket sätt kulturella och konstnärliga uttryck ska och kan integreras i en skolverksamhet om inte detta sker genom samverkan med utbildningsområdet i sin helhet.

Kulturrådet konstaterar att det finns svårigheter i att precisera vilka aspekter och delar av skolans verksamhet som ska följas upp för att man ska kunna bedöma om integrering uppnås på lång sikt. Vi ser också att det är svårt att mäta och följa upp syftet med en långsiktig integrering, eftersom uppföljning inte sker över tid. Denna otydlighet har länge varit ett problem; redan 2013 skrev Myndigheten för kulturanalys i en rapport att det är svårt att fastslå om Skapande skola bidrar till långsiktig integrering av kulturella och konstnärliga uttrycksformer i förskolan och grundskolan.²⁹

Kulturrådet föreslår mot den bakgrunden att det första syftet i Skapande skolas förordning tas bort.

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
2 § Ändamålet med statsbidraget Ändamålet med statsbidraget är att medverka till att 1. kulturella och konstnärliga uttryck långsiktigt integreras i förskoleklassen, grundskolan och i vissa särskilda utbildningsformer, och 2. öka den professionella kulturverksamheten för och med eleverna, så att tillgången till kulturens alla uttrycksformer och möjligheterna till eget skapande ökar. Förordning (2020:1203).	2 § Ändamålet med statsbidraget Ändamålet med statsbidraget är att medverka till att 1. elever får tillgång till kulturens alla uttrycksformer tillsammans med kulturlivets parter genom att uppleva och utveckla förståelse för professionella konst- och kulturuttryck, och att 2. elever ges möjlighet att fritt utveckla sitt eget skapande.

29. Myndigheten för kulturanalys (2013). *Skapande skola, en första utvärdering* (Rapport 2013:4).

7.3.2 Ändring i definitionen av kulturell verksamhet (3 §)

Enligt rådande förordning och de riktlinjer som Kulturrådet har tagit fram för bidraget Skapande skola avses verksamhet inom scenkonst, litteratur, visuell konst, arkitektur, design, konsthantverk, film, media, hemslojd samt arkiv- och museiverksamhet. I enlighet med Kulturrådets övriga verksamhetsområde bidrag föreslås att musik läggs till i definitionen.

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
3 § I denna förordning avses med kulturverksamhet verksamhet inom scenkonst, litteratur, visuell konst, arkitektur, design, konsthantverk, film, media, hemslojd samt arkiv- och museiverksamhet,	3 § I denna förordning avses med kulturverksamhet verksamhet inom scenkonst, musik, litteratur, visuell konst, arkitektur, design, konsthantverk, film, media, hemslojd samt arkiv- och museiverksamhet,
/.../	/.../

7.3.3 Villkor för statsbidrag (4 §)

Enligt nuvarande förordning får bidraget lämnas för inköp av professionell kulturverksamhet och insatser som främjar eget skapande samt för bland annat insatser som främjar en långsiktig samverkan mellan skolan och kulturlivets parter. Kulturrådet föreslår att detta sista led tas bort ur förordningen.

Den långsiktiga samverkan mellan skolan och kulturlivets parter är något som är svårt att såväl operationalisera som mäta i och med att Skapande skola är ett projektbidrag. Kulturrådet bedömer att bidraget skulle tjäna på ett mer avgränsat användningsområde och att behovet av nätverk och mötesplatser mellan kulturlivets parter och skolan uppnås bättre på andra sätt än genom Skapande skola-bidraget.

Punkten avseende långsiktiga samverkan mellan skolan och kulturlivets parter bör lyftas ut ur förordningen för att tydliggöra och avgränsa bidragets användningsområden. Det följer också som en konsekvens av förslaget att lyfta bort skrivningen om långsiktig integrering från bidragets syfte.

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
4a § Statsbidrag får lämnas för 1. inköp av professionell kulturverksamhet, 2. insatser som främjar elevernas eget skapande som en del i undervisningen, eller 3. insatser som främjar en långsiktig samverkan mellan förskoleklassen, grundskolan eller vissa särskilda utbildningsformer och kulturlivets parter. Statsbidraget får inte användas till administrationskostnader.	4a § Statsbidrag får lämnas för 1. inköp av professionell kulturverksamhet, 2. insatser som främjar elevernas eget skapande som en del i undervisningen. Statsbidraget får inte användas till administrationskostnader.

7.3.4 Förutsättningar för bidrag (5 §)

I Skapande skola-förordningen finns krav på en handlingsplan "för utvecklingsarbetet med kultur utifrån skolans behov och med en beskrivning av formerna för samverkan med kulturlivets parter". Att utarbeta och besluta om en sådan handlingsplan kräver i sig stora administrativa insatser för huvudmännen och kravet samspelar heller inte med andra delar av styrningen av skolan.

Kulturrådet ställer sig frågande till om det är motiverat att från statens sida avkräva skolhuvudmännen en separat handlingsplan för att kunna ta del av bidraget, bland annat mot bakgrund av de uppföljningar av statsbidrag till kommuner som Statskontoret har gjort. Statskontoret har pekat på svårigheten för kommuner att hantera bidragen både utifrån graden av detaljering i styrningen och utifrån den administration som ansökan och redovisning av statsbidrag innebär.

Särskilt mindre kommuner med begränsade administrativa resurser upplever framtagandet av en sådan handlingsplan som en svårighet och de söker statsbidraget i lägre utsträckning än andra kommuner. Kulturrådet följer i dagsläget inte heller upp handlingsplanerna och tydliggör inte vad dessa ska innehålla.

För att minska den administrativa bördan för skolhuvudmännen föreslår Kulturrådet att kravet på handlingsplan tas bort och ersätts med ett krav på att skolhuvudmannen ska beskriva vilka mål som sätts upp för att syftet med bidragets ska nås.

7.3.5 Förenklad formulering kring krav på delaktighet

Enligt förordningen ska eleverna vara delaktiga i projektets samtliga faser – från planering till genomförande och uppföljning (5 a §). Vi bedömer dock att detaljnivån i formuleringen försvårar elevernas reella delaktighet och möjlighet till inflytande.

I såväl skollagen som läroplanen är de demokratiska värdena, elevernas delaktighet och inflytande centralt. Elevernas delaktighet är även en viktig del i arbetet med Skapande skola. Kulturrådets bedömning är att staten, baserat på tillitsprincipen, kan luta sig mot att förordningens villkor sammanfaller med betoningen på demokrati och delaktighet i läroplanen och därmed tona ner detaljnivån i delaktighetskravet.

I den nya lydelsen tydliggörs innebörden av delaktighet eftersom eleverna föreslås ges både möjlighet till delaktighet och inflytande över insatserna.

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
5 § Som förutsättning för statsbidrag gäller att huvudmannen	5 § Som förutsättning för statsbidrag gäller att huvudmannen
1. har utformat en handlingsplan för utvecklingsarbetet med kultur utifrån skolans behov och med en beskrivning av formerna för samverkan med kulturlivets parter, och	1. har satt upp mål för insatserna, och
2. redogör för de kulturinsatser som planeras som ett komplement till den befintliga kulturverksamheten.	2. beskriver hur insatserna fungerar som ett komplement till den befintliga kulturverksamheten.
Förordning (2020:1203).	Skolans elever ska ges tillfälle att vara delaktiga och ges inflytande över insatserna. Förordning (2020:1203).

7.4 Ändring av förordning (2007:1435) om statsbidrag till internationellt utbyte och samarbete på litteraturområdet

Uppdraget att främja internationell spridning av svensk litteratur och dramatik innehas sedan 2008 av Kulturrådet, när det övergick till myndigheten från Svenska institutet. Detta uppdrag finns i så gott som alla europeiska länder och även utanför Europa. Verksamheten bedrivs under namnet Swedish Literature Exchange och uppdraget att främja översättning av svenska litteratur innefattar en mängd olika insatser utöver att fördela bidrag.

Valet av insatser och bidrag är baserat på internationell praxis, där de flesta organisationer och myndigheter som innehar detta uppdrag runt om i världen erbjuder samma typ av stöd och insatser. För att kunna fullfölja uppdraget ändamålsenligt behövs en bred palett av insatser som stöder alla delar i kretsloppet för det internationella litteraturutbytet, men eftersom de flesta länder har svårigheter att sprida översatt litteratur till läsarna behövs stöd till utgivarna i form av bidrag till översättningskostnader, produktionskostnader, marknadsföring, författarmedverkan med mera.

För att nå ut till den tänkta publiken behövs stöd till andra aktörer än dem som pekas ut i förordning (2007:1435) om statsbidrag till internationellt utbyte och samarbete på litteraturområdet. Exempelvis behöver arrangörer av evenemang, litteraturfestivaler, bibliotek, bokmässor, scenkonstfestivaler och utställningar stöd för att kunna bjuda in medverkande upphovsmän eller deltagare i paneler kring litteratur eller dramatik. Därtill måste författare och illustratörer kunna träffa sin publik och få möjlighet att bekanta sig med landet i fråga och kanske träffa kollegor och andra, vilket i nästa led kan berika det egna skapandet.

Innan ett utländskt förlag har köpt översättningsrättigheter för ett verk föregås beslutet oftast av ett ihärdigt arbete av upphovsmannens agent eller förlagets *foreign rights*-ansvariga. Här behövs informationsmaterial, provöversättningar och framför allt personliga möten. För att kunna bredda utbudet av svensk litteratur i utlandet till att omfatta verk som inte är kalkylerade säljsuccéer behövs dessutom ibland extra stöd till agenten eller förlaget.

För att säkerställa att litteratur kan nå ut till andra länder med ett gott resultat behövs en stark kår av kvalificerade översättare som behöver stöd för att kunna utföra sitt arbete professionellt, exempelvis genom att resa till platsen där verket utspelar sig och göra efterforskningar, träffa författaren för att reda ut frågetecken kring texten eller delta i kompetensutvecklande konferenser eller seminarier.

Agenten, det svenska och det utländska förlaget, översättaren och programarrangören utgör nödvändiga delar i kretsloppet inom det internationella litteraturutbytet, och Kulturrådet erbjuder stöd för att göra det utbytet så smidigt och professionellt som möjligt. Nuvarande skrivningar i förordningen om statsbidrag till internationellt utbyte och samarbete på litteraturområdet som styr vår verksamhet på området hindrar oss dock från att kunna genomföra detta fullt ut, eftersom förordningen begränsar vilka typer av aktörer som kan söka och vilka slags aktiviteter som de kan söka för.

Vi föreslår därför ett par mindre justeringar i förordningen för att möjliggöra för relevanta aktörer inom hela värdekedjan att ta del av stödet. Exempelvis bör den sista meningen i § 4 ändras, eftersom näringsverksamhet enligt Skatteverkets definition innebär att verksamheten syftar till att gå med vinst. Många sökande är ideella föreningar, kulturinstitut eller till och med ambassader, vars verksamhet inte syftar till att gå med vinst.

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
<p data-bbox="236 309 507 336">4 § Statsbidrag får ges till</p> <p data-bbox="236 367 772 510">1. förlag eller teatrar för översättning av svensk litteratur eller svensk dramatik till ett annat språk än originalspråket och för produktionskostnader i samband med översättningen av särskilt kostsamma verk, och</p> <p data-bbox="236 542 743 622">2. anordnare av evenemang eller presentationer för internationell spridning av svensk litteratur och svensk dramatik samt för internationella utbyten.</p> <p data-bbox="236 654 750 712">Sökanden ska bedriva näringsverksamhet. Förordning (2014:1523)</p>	<p data-bbox="798 309 1069 336">4 § Statsbidrag får ges till</p> <p data-bbox="798 367 1161 394">1. förlag, teatrar och agenturer, och</p> <p data-bbox="798 425 1334 680">2. aktörer som arrangerar professionell verksamhet inom litteratur och dramatikområdet, för översättning av svensk litteratur eller dramatik till ett annat språk än originalspråket, för produktionskostnader i samband med översättningen av särskilt kostsamma verk, för aktiviteter som främjar internationell spridning av svensk litteratur och svensk dramatik samt för internationella utbyten på litteratur- och dramatikområdet.</p> <p data-bbox="798 712 1327 770">Statsbidrag får lämnas endast till juridiska personer och enskilda näringsidkare.</p>

8. Förtydligande i regleringsbrevet

Både Berwaldhallen och Konserthuset i Stockholm finns utpekade i regleringsbrevet som mottagare av anslag 1:6 Regional kulturverksamhet. Kulturrådet menar att dessa stöd bör flyttas från anslag 1:6 alternativt ha en egen anslagspost.

När satsningen på medel för kvalitetshöjande insatser till den musikaliska scenkonsten permanentades skedde detta genom att anslag 1:6 förstärktes generellt, och på grund av att Stockholms konserthusstiftelse och Berwaldhallen inte är regionala kulturverksamheter i förordningens mening infördes möjligheten att lämna bidrag från anslag 1:6 även till dessa två aktörer.

Kulturrådet anser det i och för sig vara motiverat att dessa verksamhet fortsatt får ta del av statligt stöd, men detta bör inte belasta bidraget till regional kulturverksamhet. Båda institutionerna finns i Stockholm men är inte utpekade som stödberättigade enligt förordningen och är således inte regionala kulturverksamheter i förordningens mening.

Kulturrådet anser att det blir otydligt att andra verksamheter *än* regional kulturverksamhet belastar anslaget. Vi tror inte heller det på sikt gynnar dessa verksamheter att få stöd lite vid sidan om. Kulturrådet har inte heller för avsikt att öka stödet, och både mottagarna och Kulturrådet drabbas av ytterligare administration.

Berwaldhallen är en del av Sveriges Radio och därför skulle det bidragsbelopp som tillfaller dem enklast kunna flyttas från anslag 1:6 till Sveriges Radios ordinarie anslag. Detta skulle göra finansieringen mer samlad och transparent samt innebära ett minskat behov av administration både för staten och för Sveriges Radio.

I fallet med Stockholms konserthusstiftelse bör stöd lämnas i ett generellt bidrag till Region Stockholm när förordning (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet upphävts enligt förslag ovan, alternativt lösas genom att konserthusstiftelsen förs upp i den lista över regionala kulturverksamheter som regeringen specificerar i Kulturrådets regleringsbrev.

Ett tredje alternativ än de som nämnts ovan att lägga detta bidrag som en särskild anslagspost, så att det blir klart att dessa två utpekade verksamheter inte konkurrerar med de regionala kulturverksamheterna om samma medel.

9. Anslagssparande och anslagskredit

Ett anslagssparande på 40 miljoner kronor tillåts för anslag 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete, ap.7 Bidrag till återstart för kulturen.

Ett anslagssparande på 2 miljoner kronor (i tillägg till befintligt anslagssparande) tillåts från anslag 1:1 ap. 1 för att möjliggöra genomförande av IFACCA World Summit

En anslagskredit motsvarande 3 procent tillåts från anslag 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter.

9.1 Anslagssparande

Kulturrådet har i dag möjlighet till anslagssparande på anslag 1:1, ap. 1 Statens kulturråd, samt på anslag 1:2 ap. 1 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete.

För 2022 har vi fått ett nytt och omfattande uppdrag att fördela återstartsstöd från anslag 1:2, ap.7 Bidrag till återstart för kulturen, med anledning av pandemin. Det skulle vara av största vikt att på samma sätt som de två föregående åren kunna få möjlighet till ett anslagssparande på denna post i samma storleksordning som i 2022 års regleringsbrev, det vill säga 40 miljoner kronor.

Bakgrunden är att flera osäkerhetsfaktorer är kopplade till uppdraget – inte minst vad gäller hur pandemin utvecklar sig och svårigheten att göra en löpande bedömning av hur medlen bäst kan användas i enlighet med regleringsbrevets ändamål. En möjlighet att vid behov kunna föra över en del av medlen över årsskiftet till 2023 ger oss större möjlighet att arbeta flexibelt med återstarts-satsningarna och bättre uppfylla uppdraget.

Kulturrådet hade för 2022 avsatt 3 miljoner kronor för att i enlighet med uppdrag i regleringsbrev samordna, förbereda och genomföra toppmötet 9th World Summit on Arts and Culture tillsammans med International Federation of Arts Councils and Cultural Agencies (IFACCA) i syfte att stärka konstnärlig frihet globalt.

Kulturrådet hade tillsammans med IFACCA planerat att toppmötet skulle äga rum mellan den 30 maj och den 3 juni 2022. Under planeringen har Kulturrådet och IFACCA noggrant bevakat nationella och internationella resebestämmelser samt nationella restriktioner, och även om det innebar en utmaning bedömdes ett fysiskt toppmöte vara möjligt, ända fram till den ökade spridningen av omikron-varianten av covid-19 och påföljande restriktioner.

Med fem månader kvar till världstoppmötet innebar omikronmutationen, med sin snabba smittspridning, en drastiskt förändrad situation nationellt och internationellt, trots omfattande vaccinering. Pandemin förändrade därmed förutsättningarna. Restriktioner för inresor till Sverige skulle ha påverkat resenärer från de flesta länder utanför EES, vilket skulle ha gjort det svårt för deltagare

från en stor del av IFACCA:s medlemsländer samt för inbjudna talare och andra deltagare att komma till Sverige.

Osäkerheten i den rådande situationen gjorde planeringen alltmer komplex för såväl deltagare som för arrangörer. Mot bakgrund av detta beslutade Kulturrådet till slut i samråd med IFACCA att skjuta upp 9th World Summit on Arts and Culture till 2023. Om pandemi och restriktioner inte hade förbättrats före maj skulle ett olyckligt alternativ ha blivit att i ett sent skede behöva ställa in toppmötet, eftersom hybridevenemang och digitala evenemang inte skapar den interaktion och det trygga rum som krävs för ett globalt toppmöte kring temat konstnärlig frihet.

Kulturrådet kommer 2022 ha kostnader på minst 1 miljon kronor för planeringen av toppmötet och vi önskar därför ett tillfälligt utökat utrymme för anslagssparande på 2 miljoner kronor för att kunna föra över dessa medel till 2023. Vi önskar även ett utökat anslag på 1 miljon kronor för 2023 på anslag 1:1 Statens kulturråd ap. 1, för de ökade kostnader som ett framflyttande medför.

9.2 Anslagskredit

I regleringsbrevet för 2021 tilldelades inte Kulturrådet någon anslagskredit för anslag 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter. Fram till och med 2016 var anslagskrediten på detta anslag 3 procent men sedan dess har vi saknat anslagskredit på posten. Övriga anslag som Kulturrådet disponerar har däremot en anslagskredit på 3 procent, och vi menar att anslagskrediten bör vara 3 procent för samtliga anslag och anslagposter som Kulturrådet disponerar, inklusive anslag 3:1.

10. Beställningsbemyndiganden

Kulturrådet önskar ändringar av bemyndiganderamen för följande anslag.

Vi utgår från att beloppen för infriade åtaganden även fortsättningsvis är indikativa och anger hur fördelningen av utgifterna har beräknats för respektive år, på samma sätt som i regleringsbrevet avseende 2022.

Anslag 2:2, ap.1 Bidrag till den fria scenkonsten, arrangörer, fonogramverksamhet och vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse

Kulturrådet fördelar cirka 75 procent av anslagsposten som verksamhetsbidrag och det är en stor fördel att kunna fatta beslut om verksamhetsbidragen redan innan det år som bidraget avser. Att få ett besked redan under tidig sommar eller höst om nästkommande års bidrag underlättar aktörernas långsiktiga planering och förbättrar förutsättningarna att arbeta.

Om nivån för anslaget är 228 miljoner kronor (i likhet med 2021 års nivå, utan de tillfälliga medel som i år har tillkommit) skulle det innebära att det önskade ettåriga bemyndigandet motsvarar 183 miljoner kronor.

I det fall en höjning av anslaget skulle göras, i enlighet med Kulturrådets förslag i detta budgetunderlag, till 278 miljoner kronor, skulle det innebära att vi önskar ett ettårigt bemyndigande om 208 miljoner kronor.

Anslag 4:4, ap.1 Bidrag till organisationer inom bild- och formområdet och verksamhetsstöd till vissa utställare

Kulturrådet fördelar cirka 75 procent av anslagsposten som verksamhetsbidrag. Om nivån för anslaget 2023 är 46 miljoner kronor skulle det innebära att det önskade ettåriga bemyndigandet är 35 miljoner kronor.

Om nivån för anslaget är 46 miljoner kronor (i likhet med 2021 års nivå, utan de tillfälliga medel som i år har tillkommit) skulle det innebära att det önskade ettåriga bemyndigandet motsvarar 35 miljoner kronor.

I det fall en höjning av anslaget skulle göras, i enlighet med Kulturrådets förslag i detta budgetunderlag till 68 miljoner kronor, skulle det innebära att vi önskar ett ettårigt bemyndigande om 51 miljoner kronor.

Anslag 1:2, ap.1 Bidrag till allmän kulturverksamhet, internationell verksamhet och nationella minoriteters språk och kultur

Kulturrådet önskar kunna fördela bidrag till centrala amatörkulturorganisationer, lokalhållande organisationer, Skånebanan samt verksamhetsbidrag inom nationella minoriteters kulturverksamhet

tidigare än vi gör i dag, så att beslut kan tas i god tid inför nästkommande år. Det ger aktörerna bättre förutsättningar att planera och genomföra sin verksamhet.

Det innebär att vi föreslår ett ettårigt bemyndigande motsvarande 90 miljoner kronor.

I det fall en höjning av anslaget skulle göras för att möjliggöra ökade stöd till för nationella minoriteters kulturverksamhet, lokalhållande organisationer, centrala amatörkulturorganisationer och utvecklingsinsatser för riksorganisationer och förbund som bidrar till delaktighet inom kulturlivet (jämför avsnitten 5.3 och 5.4), i enlighet med Kulturrådets förslag i detta budgetunderlag, skulle det innebära att vi önskar ett ettårigt bemyndigande om 100 miljoner kronor.

Budgetunderlag 2023–2025

FINANSIERING

Anslag	Utfall 2021	Prognos 2022	Beräknat 2023	Beräknat 2024	Beräknat 2025
Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid					
17 01 001 Statens kulturråd					
Summa tillgängliga medel	62 076	75 126	86 565	84 680	86 122
Ingående överskott		2 012			
Anslag enligt Hermes	62 076	73 114	71 465	72 180	73 622
Enligt hemställan			15 100	12 500	12 500
17 01 002 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete					
Summa tillgängliga medel	2 778 855	2 007 803	1 028 803	599 803	599 803
Ingående överskott		40 000			
Anslag enligt Hermes	2 778 855	1 967 803	401 803	196 803	196 803
Enligt hemställan			627 000	403 000	403 000
001 Bidrag till allmän kulturverksamhet, internationell verksamhet och minoriteters språk och kultur	2 312 534	821 043	55 000	53 000	53 000
002 Bidrag till alliansverksamheter	119 260	122 260			
007 Bidrag till återstart till kulturen		674 500	222 000	0	0
009 Bidrag till biblioteksverksamhet i hela landet	148 982	150 000	150 000	150 000	150 000
011 Bidrag till kulturskolor	198 079	200 000	200 000	200 000	200 000
17 01 003 Skapande skola					
001 Skapande skola					
Summa tillgängliga medel	196 615	199 964	201 464	176 464	176 464
Anslag enligt Hermes	196 615	199 964	201 464	176 464	176 464
Enligt hemställan			0	0	0
17 01 006 Bidrag till regional kulturverksamhet					
001 Bidrag till regional kulturverksamhet					
Tillgängliga medel	1 730 409	1 659 948	169 993	1 713 446	1 766 320
Anslag enligt Hermes	1 730 409	1 659 948	169 993	1 713 446	1 766 320
Enligt hemställan			0	0	0
17 02 002 Bidrag till vissa teater-, dans-, och musikändamål					
001 Bidrag till den fria scenkonsten, arrangörer, fonogramverksamhet och vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse"					
Tillgängliga medel	227 228	301 614	301 614	301 614	306 646
Anslag enligt Hermes	227 228	301 614	251 614	251 614	256 646
Enligt hemställan			50 000	50 000	50 000
17 03 001 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter					
001 Bidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande					
Summa tillgängliga medel	190 931	215 539	205 735	205 735	209 850
Ingående överskott		9 804			
Anslag enligt Hermes	190 931	205 735	205 735	205 735	209 850
Enligt hemställan			0	0	0

17 04 004 Bidrag till bild- och formområdet					
001 Bidrag till organisationer inom bild- och formområdet och verksamhetsstöd till vissa utställare					
Summa tillgängliga medel	45 980	61 069	68 069	68 069	68 990
Ingående överskott					
Anslag enligt Hermes	45 980	61 069	46 069	46 069	46 990
Enligt hemställan			22 000	22 000	22 000
Summa anslag	5 232 094	4 521 063	3 562 243	3 149 811	3 214 195
Utgångspunkten för framtida finansiering är prognossiffror från myndighetsprognos i Hermes 2022					

Avgiftsintäkter som disponeras, enligt den indelning som regeringen beslutar	Utfall 2021	Prognos 2022	Beräknat 2023	Beräknat 2024	Beräknat 2025
Avgiftsfinansierad verksamhet					
Övrigt					
Intäkter	0	0	0	0	0

Räntekontokredit, tkr	Utfall 2021	Behov 2021	Behov 2022	Behov 2023	Behov 2024
	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000

Budgetunderlag 2023–2025

BESTÄLLNINGSBEMYNDIGANDEN

Tkr	Utfall 2021	Prognos 2022	Förslag 2023	Beräkning 2024	Beräkning 2025	Slutår
17 01 02 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete						
Ingående åtaganden	8 275	8 300	25 000	90 000	90 000	
Nya åtaganden (+)	8 300	25 000	90 000	90 000	90 000	2023
Infriade åtaganden (-) avs nya åtagande	-8 275	-8 300	-25 000	-90 000	-90 000	
Utestående åtagande vid årets slut	8 300	25 000	90 000	90 000	90 000	
Tilldelad/ föreslagen bemyndiganderam	25 000	25 000	90 000	90 000	90 000	
17 01 06 Bidrag till regional kulturverksamhet						
Ingående åtaganden	0	0	30 000	45 000	45 000	
Nya åtaganden (+)	0	30 000	30 000	30 000	30 000	2024
Infriade åtaganden (-) avs nya åtagande	0	0	-15 000	-30 000	-30 000	
Utestående åtagande vid årets slut	0	30 000	45 000	45 000	45 000	
Tilldelad/ föreslagen bemyndiganderam	30 000	30 000	45 000	45 000	45 000	
17 02 02 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål						
Ingående åtaganden	118 879	110 780	183 000	183 000	183 000	
Nya åtaganden (+)	110 780	183 000	183 000	183 000	183 000	2023
Infriade åtaganden (-) avs nya åtagande	-118 879	-110 780	-183 000	-183 000	-183 000	
Utestående åtagande vid årets slut	110 780	183 000	183 000	183 000	183 000	
Tilldelad/ föreslagen bemyndiganderam	167 000	183 000	183 000	183 000	183 000	
17 03 01 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter						
Ingående åtaganden	27 752	34 460	40 000	45 000	45 000	
Nya åtaganden (+)	34 460	40 000	40 000	40 000	40 000	2024
Infriade åtaganden (-)	-27 752	-34 460	-35 000	-40 000	-40 000	
Utestående åtagande vid årets slut	34 460	40 000	45 000	45 000	45 000	
Tilldelad/ föreslagen bemyndiganderam	40 000	40 000	45 000	45 000	45 000	
17 04 004 Bidrag till bild och formområdet						
Ingående åtaganden	14 000	0	20 000	35 000	35 000	
Nya åtaganden (+)	0	20 000	35 000	35 000	35 000	2023
Infriade åtaganden (-)	-14 000	0	-20 000	-35 000	-35 000	
Utestående åtagande vid årets slut	0	20 000	35 000	35 000	35 000	
Tilldelad/ föreslagen bemyndiganderam	14 000	20 000	35 000	35 000	35 000	

Önskemål om bemyndiganderam i det fall anslagsnivån höjs i enlighet med myndighetens hemställan i budgetunderlag 2023–2025

Tkr	Utfall 2021	Prognos 2022	Förslag 2023	Beräkning 2024	Beräkning 2025	Slutår
17 01 02 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete						
Ingående åtaganden	8 275	8 300	25 000	100 000	100 000	
Nya åtaganden (+)	8 300	25 000	100 000	100 000	100 000	2023
Infriade åtaganden (-) avs nya åtagande	-8 275	-8 300	-25 000	-100 000	-100 000	
Utestående åtagande vid årets slut	8 300	25 000	100 000	100 000	100 000	
Tilldelad/ föreslagen bemyndiganderam	25 000	25 000	100 000	100 000	100 000	
17 02 02 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål						
Ingående åtaganden	118 879	110 780	183 000	208 000	208 000	
Nya åtaganden (+)	110 780	183 000	208 000	208 000	208 000	2023
Infriade åtaganden (-) avs nya åtagande	-118 879	-110 780	-183 000	-208 000	-208 000	
Utestående åtagande vid årets slut	110 780	183 000	208 000	208 000	208 000	
Tilldelad/ föreslagen bemyndiganderam	167 000	183 000	208 000	208 000	208 000	
17 04 004 Bidrag till bild och formområdet						
Ingående åtaganden	14 000	0	20 000	51 000	51 000	
Nya åtaganden (+)	0	20 000	51 000	51 000	51 000	2023
Infriade åtaganden (-)	-14 000	0	-20 000	-51 000	-51 000	
Utestående åtagande vid årets slut	0	20 000	51 000	51 000	51 000	
Tilldelad/ föreslagen bemyndiganderam	14 000	20 000	51 000	51 000	51 000	

Budgetunderlag 2023–2025

VERKSAMHETSINVESTERINGAR

Tkr	Utfall 2021	prognos 2022	Förslag 2023	Beräkning 2024	Beräkning 2025
Immateriella investeringar					
Datasystem, rättigheter m.m	402	600	500	500	500
Materiella investeringar					
Maskiner, inventarier och installationer		2 000	400	400	600
Övriga verksamhetsinvesteringar		2 000	0	0	0
Summa verksamhetsinvesteringar	402	4 600	900	900	1 100
Finansiering					
Lån i Riksgäldskontoret (2 kap. 1 § kapitalförsörjningsförordningen)	957	4 600	900	900	1 100
Bidrag (2 kap. 3 § kapitalförsörjningsförordningen)	0	0	0	0	0
Finansiell leasing (2 kap. 5 § kapitalförsörjningsförordningen)	0	0	0	0	0
Anslag (efter medgivande av regeringen)	0	0	0	0	0
Summa finansiering	957	4 600	900	900	1 100
Differensen mellan verksamhetsinvesteringar och lån i Riksgälden 2021 beror på att lånet inkluderar investeringar under december 2020					

LÅNERAM OCH RÄNTOR FÖR VERKSAMHETSINVESTERINGAR

Lån och räntor (tkr)	Utfall 2021	Prognos 2022	Förslag 2023	Beräkning 2024	Beräkning 2025
IB lån i RGK	7 201	5 470	7 160	4 860	3 410
Nyupplåning (+)	957	4 600	900	900	1 100
Amortering (-)	-2 688	-2 910	-3 200	-2 350	-1 034
UB lån i RGK	5 470	7 160	4 860	3 410	5 536
Beslutad/ föreslagen låneram	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Ränteutgift	0	30	30	30	30
Finansiering av räntor och avskrivningar					
UO 17 01 01 001 Statens kulturråd	-2 688	-2 940	-3 230	-2 380	-1 064

Kulturrådet
Box 27215, 102 53 Stockholm
Besök: Borgvägen 1-5
Tel: 08 519 264 00
E-post: kulturradet@kulturradet.se

© Statens kulturråd 2022
ISBN: 978-91-87583-86-5

kulturradet.se